



EGT-1051 EĞİTİME GİRİŞ

TEMEL KAVRAMLAR

a. Formal eğitim

Planlı ve kasıtlı bir biçimde öğrenme ortamında gerçekleştirilen eğitim sürecidir.
İng: - formed



b. İnfomal eğitim

Bireyin kişilik ve karakterini inşa sürecini ve bireyin değerler eğitimini ön plana alır.

Birey farkında olmadan istendik davranışların yanı sıra zararlı davranışlar da öğrenebilir.





Kültürleme, üç başlık altında toplanabilir:

a. Zoraki kültürleme: Kültürel değerlerin bireylere zorla kabul ettirilme sürecidir. Tek yönlü bir kültürleme söz konusudur.

b. Gelişigüzel kültürleme: Kültürel değerlerin bireylere gelişigüzel yollarla kabul ettirilmesi sürecidir.

c. Kasıtlı kültürleme: kültürel değerlerin planlı ve maksatlı bir şekilde aktarılması sürecidir.



Eğitim Kültür İlişkisi

Eğitim; bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik yönde değiştirme süreci olarak ifade edilmektedir. Bu tanımda insanın üç boyutlu özelliği ortaya konmuş ve birinci özellik olarak biyolojik boyutu, ikinci özellik olarak kültürel boyutu, üçüncü özellik olarak da sosyal boyutu vurgulanmıştır.

Öğrenme

Yaşantı ürünü ve kalıcı izli davranış değişikliğidir.

Öğrenmenin üç önemli özelliği vardır:

Öğrenme sonucunda mutlaka bir davranış değişikliği meydana gelir.

Öğrenme yaşantı ürünüdür.

Öğrenme kalıcı izlidir.



Öğretim

Öğretim, öğrenmenin belli bir amaç doğrultusunda başlatılması, yönlendirilmesi, kolaylaştırılması ve gerçekleştirilmesi sürecidir.

Öğretim, okullarda yapılan planlı, kontrollü ve örgütlenmiş öğretme faaliyetleridir.

Eğitim programı

Bireyde gözlemlenmesi kararlaştırılan hedefleri, bunları gerçekleştirebilecek düzenli eğitim ve sınama durumlarını içeren bir bütündür.

Eğitim programı, bir okul ya da eğitim kurumunda yer alan ve bütün eğitim faaliyetlerini kurum içi ve kurum dışı tüm eğitim etkinlikleridir.

Öğretim programı

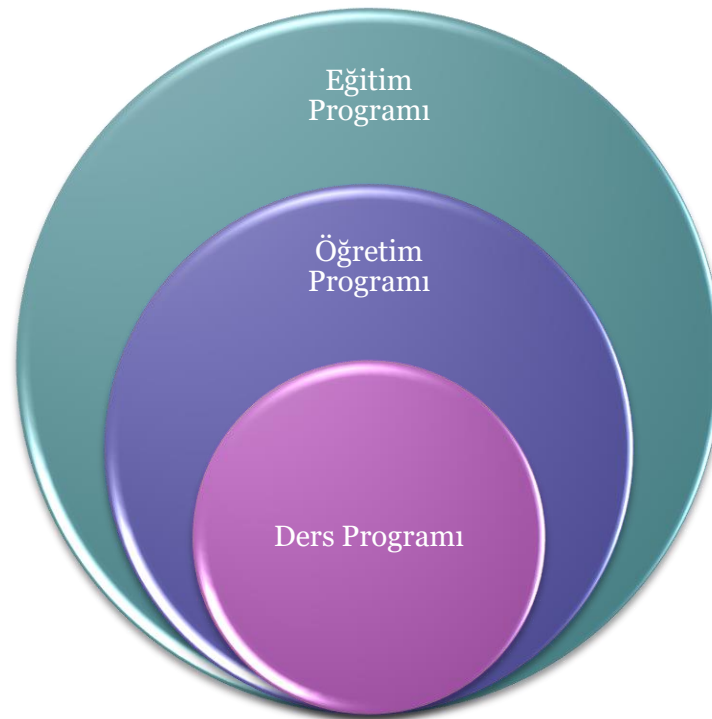
Eğitim programı içinde ağırlık taşıyan, genellikle belli bilgi kategorilerinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan ve bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır.

Ders programı

Dersin amaçlarının öğrenci davranışına dönüştürülmesini, bunların gerçekleştirilmesi için içeriğin konulara ve alt başlıklara ayrıştırılmasını, buna dayalı öğretim programının düzenlenmesini ve değerlendirme araçlarını kapsayan detaylı bir plandır.

Müfredat programı

Eğitim kurumlarında okutulacak derslerin isimlerini ve ders saatlerini içeren listelerdir.



Örtük program; ders dışı etkinlikleri kapsayan geniş bir kavramdır.

Geçersiz (ihmal edilen) program; nasıl öğretilmez sorusuyla ilgilenir.

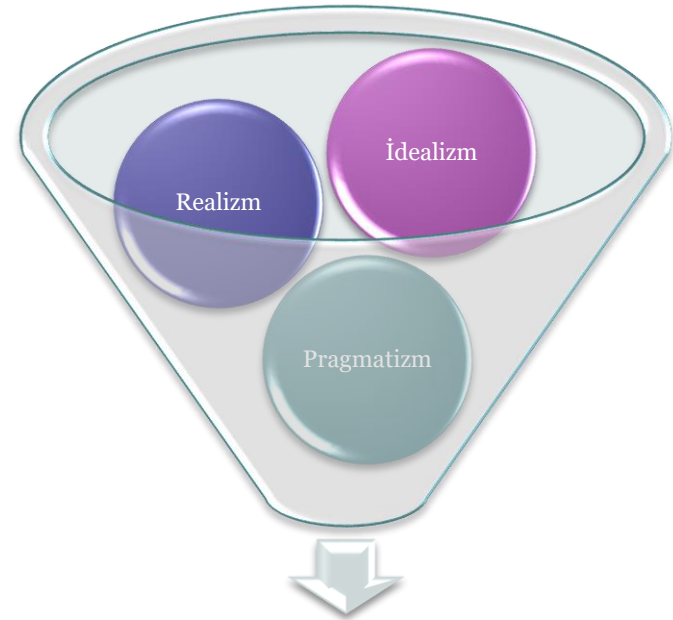
Olağaniüstü (fazladan) program; eğitimle ilgili özel toplantıların, dış kaynaklı deneyimlerin planlanmasıdır.

Program geliştirirken felsefe, psikoloji ve toplumsal yapıdan yararlanılması gerekir.

Program geliştirmenin felsefi temelleri

Program tasarımı ve amaçların belirlenmesi aşamasında felsefenin mutlaka dikkate alınması gerekmektedir.

Felsefe, eğitimcilerle özellikle program geliştirme uzmanlarına sınıf ortamlarını düzenlemede bir yapı sağlar. Okulların ne için olduğunu, öğrencilerin nasıl öğrendiğini ve hangi yöntem ve tekniklerin kullanıldığını yanıtlamaya yardımcı olmaktadır.



Eğitim Programı

Program geliştirmenin psikolojik temelleri

Program geliştirmede özellikle öğrenme-öğretme sürecinde öğrenme modelleri, öğrenme kuramları, öğrenme stratejileri ve öğrenme stillerinde öğrenme psikolojisinden yararlanılmaktadır.



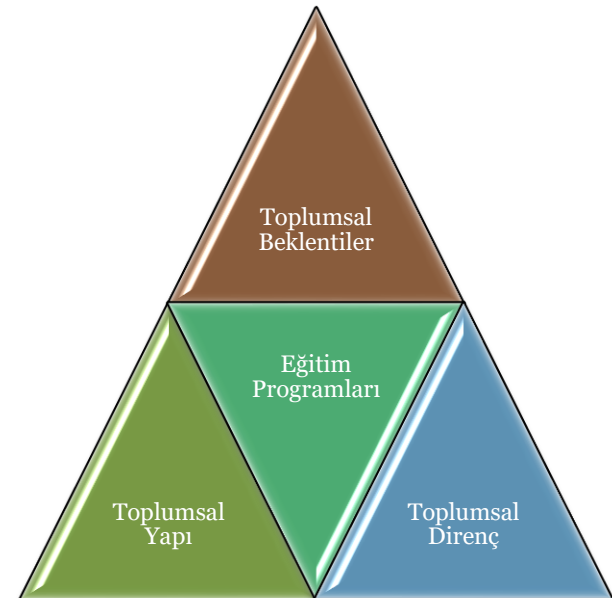
Öğrenme Yöntem
ve Teknikleri



Eğitim
Programı

Program geliştirmenin toplumsal temelleri

Program geliştirme çalışmalarında okulla toplum arasındaki ilişki ve onun program kararları üzerindeki etkisi dikkate alınmaktadır. Program geliştirilirken toplumsal temelleri kullanmak ve onları dikkate almak gerekmektedir.



Eğitimde Amaç

Aims – Goals – Objectives

Erişilmek istenen sonuçtur.

Bir öğrencinin planlanmış ve tertiplenmiş yaşantılar sayesinde kazanması kararlaştırılan davranış değişikliği veya davranıştır.

Varılmak istenen noktadır.



Eğitimde amaçların saptanması

Amaçlar saptanırken ilk olarak birey, toplum ve konu alanı kaynaklarının incelenmesi gerekmektedir. Hangi amaç hangi toplumda hangi birey ve konu alanı için saptanıyorsa o toplumun gerçeklerinden, bireylerin hazırbulunuşluluk düzeylerinden ve konu alanındaki çağdaş bilgi birikimlerinden hareket etmek zorundadır.

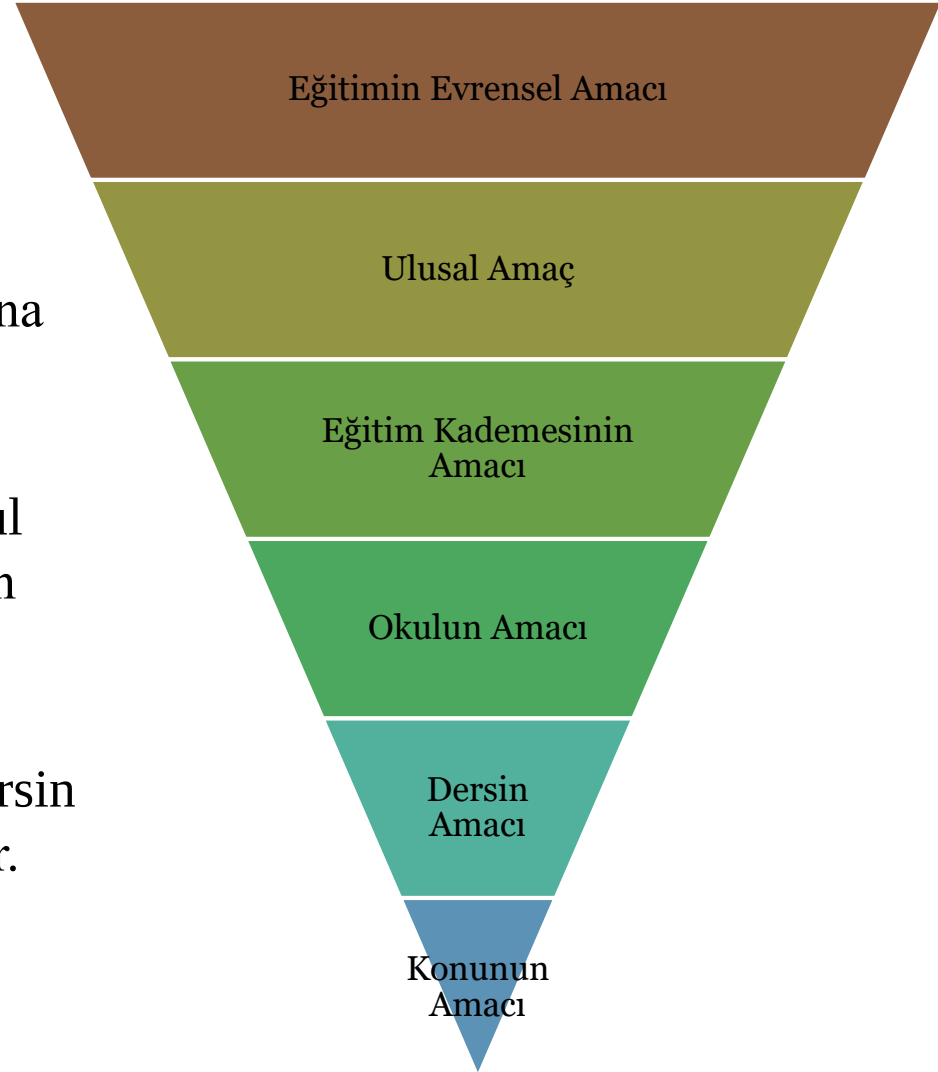
«1739 Sayılı Türk Milli Eğitim Temel Kanununa» göre Türk Milli Eğitiminin Amaçları

- 1.** Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
- 2.** Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
- 3.** İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Amaçların hiyerarşik sınıflandırılması

- a. Uzak amaçlar:* Toplumun siyasal felsefesini yansıtır.
- b. Eğitimin genel amaçları:* Toplumun siyasal ve sosyal ideallerinin eğitim alanına yansımasıdır.
- c. Belli bir okulun amaçları:* Belli bir okul düzeyinde eğitsel faaliyetlere yol gösteren amaçlardır.
- d. Bir disiplin amaçları:* Her hangi bir dersin eğitsel açıdan ulaşmak istediği amaçlardır.
- e. Bir konunun amaçları:* Her hangi bir dersin bir konusunun ve belli bir kursun amaçlarıdır.



Amaçların aşamalı sınıflandırılması

Amaçların aşamalı sınıflandırılmasında genelde Bloom Taksonomisi kullanılmaktadır. Bloom taksonomisinin temel amacı, öğrencilerin bilmesi gereken konu ve kavramları basitten karmaşığa doğru sıralamaktır.

Bloom, eğitimin amaçlarını üç başlık altında toplamıştır:

a. Bilişsel alan



b. Devinsel alan



c. Duyuşsal alan



a. Bilişsel alan: Zihinsel öğrenmelerin çoğunlukta olduğu ve zihinsel yeteneklerin geliştirildiği, zihinsel etkinliklerin baskın olduğu ve davranışların kodlandığı alandır.

b. Devinsel alan: Zihin ve kas koordinasyonunu gerektiren becerilerin baskın olduğu, becerilerin kodlandığı alandır.

c. Duyuşsal alan: İlgi, tutum, alışkanlık, sevgi, korku, nefret ve değer yargılarıyla ilgili amaçları kapsar.

Okul

Okulun temel görevi öğrencilerine istenilen davranışları kazandırma ve belli öğrenme yaşantılarının öğrencilerle yaşanmasını sağlamak için gerekli çevreyi düzenlemektir.

Eğitim yönetimi

Eğitim yönetimi, yönetim biliminin eğitim alanına uygulanmasıdır.

Eğitimin olduğu gibi eğitim yönetiminin de en önemli konusu insandır.

Eğitim yönetimi, insan ve insanların oluşturduğu toplumu bütün yönleriyle geliştirip zenginleştirmeyi amaçlamaktadır.

Okul yönetimi

Eğitim yönetimi ilke ve kurallarının okula uygulanmasından meydana gelen bir bilim dalıdır.

Sınıf yönetimi

Sınıf kurallarının kapsamlı şekilde planlanması ve uygulanması yoluyla sınıfta düzenin sağlanması ve öğrenme-öğretme için uygun bir ortamın oluşturulmasıdır.

Sınıf yönetiminde başarıya ulaşılması için her alanda olduğu gibi toplam kalite ilkelerinin dikkate alınması gerekmektedir.



EĞİTİME GİRİŞ

Eğitim ve Bilim



- *Bilim ve Bilim Tarihi*
- *Bilimin İşlevi, Temel Özellikleri*
- *Bilimle İlgili Kavramlar*
- *Bilim Olarak Eğitim*
- *Eğitim Bilimlerinde Bilimsel Yöntem*
- *Eğitim Biliminin Önemi*
- *Eğitim Bilimlerinin Geliştirilmesi*

GİRİŞ

Günümüzde insanlık, geçmişte benzeri pek görülmemiş biçimde, hızlı ve yapısal bir dönüşüm içerisinde bulunmaktadır.

Dönüşümde en büyük tetikleyicinin son iki yüzyılda meydana gelen bilim ve sanattaki gelişmelerin dinamikleri etkilemesi olduğu söylenebilir.



Bilim Nedir?

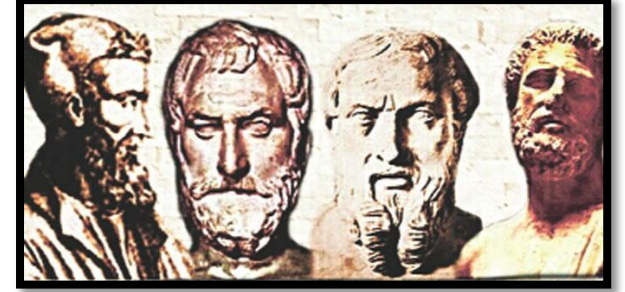
“Bilim nedir ?” sorusunu değişik biçimlerde tanımlamıştır. Bunlar; “... nesnel sağlamlığı olan bilgiler bütünü”, “neden-sonuç ilişkilerinin ifade edildiği sistematik bilgiler birikimi”, “insanoğlunun biriktirdiği kaydedilmiş sitematik bilgi”, “kanıtlanmış ve sistemli hale getirilmiş bilgiler ...” biçiminde yapılmış tanımları örnek olarak gösterilebiliriz.

Bilim, **“geçerliği kanıtlanmış sistemli bilgiler bütünü”** olarak tanımlanabilir.



Bilim Tarihi

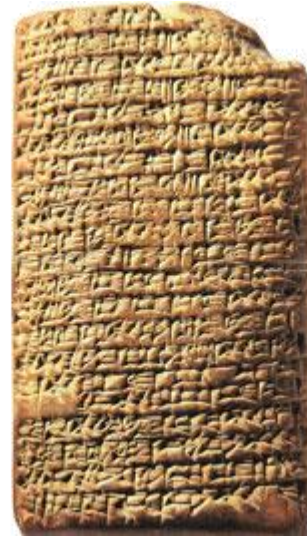
Araştıran, anlamaya çalışan ve bir biçimde kendisi ile diğer varlık alanları arasındaki ilişkiyi bilmeye çalışan insanoğlunun, evren ve insan hakkında görüş, bilgi ve tecrübe sahibi bir varlık olduğunu ifade etmek mümkündür.



Bilim ve Bilim Tarihi

Antik Çağlara ait kalıntılar incelendiğinde çeşitli bilimsel denemelerin izlerine rastlanmıştır. Bununla birlikte bilimin varlığı Antik Mısır ve Mezopotamya’da elde edilen kil tabletlerde görülmektedir.

Bu durum bilimin tarihsel süreçte var olduğunu ve yazıdan önce ortaya çıktığı görüşünü doğrulamaktadır.



Bilim ve Bilim Tarihi

Bilimin tarihsel gelişimini dört aşamada belirtmektedir:

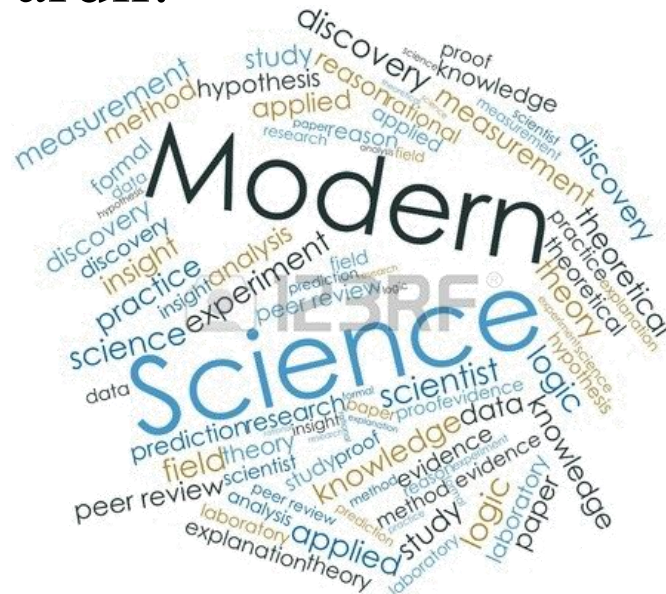
- **M**ısır ve Mezopotamya uygarlıklarına rastlayan ampirik (görgüsel) bilgi toplama aşaması,
- **E**ski Yunanlıların evreni açıklamaya yönelik akılcı sistemlerin kurulduğu aşama,
- **O**rta Çağ'ın Yunan felsefesi ile dinsel dogmaları bağdaştırma çabaları ve İslam dünyasındaki bilimsel çalışmaların parlak başarılarını kapsayan aşama,
- **R**önesans sonrası gelişmelerin yer aldığı modern bilim aşaması.



Bilimin İşlevleri

İşlev, sözlükte kelime anlamı olarak iş görme yetisi, görev, fonksiyon karşılığını bulur.

Bilimin betimleme, yordama ve kontrol etme olmak üzere üç temel işlev vardır.



Bilimin İşlevleri

Betimleme: Bir durumun, problemin ya da olayın tanımlanması, sınıflanması ve kategorize edilmesidir. Bu noktada “ne?” ve “nasıl?” sorularının cevapları verilmeye çalışılır.

Betimlemenin yanısıra araştırılan problemin sebepleri, sonuçları ve çözüm önerileri de incelenmelidir. İncelenen olay, olgu, durum ve değişkenlerin ne olduğunun açıklanması gerekir. Kısaca bilim insanları olayları sadece tasvir edip, sınıflamakla kalmaz; bu durumları açıklamaya da çalışır. Bu durum, bilimin **açıklama** işlevi olduğunu gösterir.

Betimsel araştırmaya bazı **örnekler**:

- Öğretmenlerin öğretimde teknolojik araçlardan yararlanma düzeyleri nelerdir?
- İlköğretimde karşılaşılan disiplin problemleri nelerdir?
- Ülkemizdeki okur-yazarlık oranı kaçtır?



Yordama: Belli koşullarda meydana gelen olayların bilinen durumlarından yola çıkılarak bilinmeyen durumlar konusunda kestirimde bulunulmasıdır. İlişkisel bir bakış açısıyla tahminlerde bulunulur.

Örneğin, ölkemizdeki nüfus artış hızına ve mevcut okul sayısına bakılarak, gelecek 10 yıl içinde ne kadar yeni okula ihtiyacımız olacağı tahmin edilebilir.

Yordama araştırmaları ilişkisel araştırmalar olarak da ele alınırlar. Böylece iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkiye bakılır. İlişki yüksekse, bir değişkenin varlığında diğer değişkenin de olabileceği tahmin edilir.

Örneğin, çocukların zekâ düzeyi ile okul başarısı arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Zekâ düzeyi yüksek bir öğrencinin akademik başarısının da yüksek olacağı tahmin edilir.



Kontrol Etme: Bilimsel araştırmalarda sadece olaylar tanımlanıp, önceden tahmin edilmemektedir. Aynı zamanda doğanın kontrol altına alınması için çaba gösterilmektedir.

Burada kontrol, olayların meydana gelişini etkileyen koşulları ayarlamak ya da değiştirmek suretiyle, bunların meydana gelmesini ya da gelmemesini sağlamaktır.

Fiziksel olayların laboratuvar ortamında kontrol altına alınması sosyal bilimlerdeki olayların kontrol altına alınmasına göre daha kolaydır.



Bilimin Temel Özellikleri

Modern bilimin yaygın olarak ifade edilen özellikleri genel olarak aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

- ***Bilim olgusaldır;*** Önermelerin tümü doğrudan ya da dolaylı olarak gözlenebilir olguları içerir. Deney veya gözlem sonucu kanıtlanmayan bilgi doğru kabul edilmez.
- ***Bilim mantıksaldır;*** Çelişen önermeler kabul edilemez. Doğrulama işlemi, mantıksal düşünme ve çıkarsama kurallarına dayanır.
- ***Bilim nesneldir;*** Bir grubun algısına dayalı ya da tekelinde olmaktan uzaktır.

- Bilim eleştiricidir;*** Üretilen bilgi eleştirel bir bakışla nesnelliğini ve güvenilirliğini sağlamlaştırır.
- Bilim genelleyicidir;*** Olgunun türleri ve olgular arası ilişkilere odaklanır. Elde edilen bilgi benzer şartlara genellenir.
- Bilim seçicidir;*** Her olgu bilimin konusu değildir.
- Bilim birikimli bir süreçtir;*** Yeni bilgi önceki bilgi üzerine inşa edilir.
- Bilim evrenseldir;*** Bilimsel bilgi evrensel denetime ve yenilenmeye açıktır.

Bilimle İlgili Bazı Kavramlar

Günümüz bilim dünyasında üretilen yeni kavramlar artan bir ivmeyle çoğalmaktadır; ancak modern bilimin anlaşılmasına hizmet eden ve bilinmesi önemli görülen temel kavramlar söz konusudur.

A posteriori	Bilim	Felsefe	Nicel	Teori
A priori	Bilim dalı	Gözlem	Nitelik	Tümdengelim
Aksiyoloji	Bilimsel bilgi	Hipotez	Nitel	Tümevarım
Arke	Bilimsel yöntem	Kuram	Ontoloji	Varsayım
Betimlemek	Deney	Mantık	Önerme	Yöntem
Bilim felsefesi	Epistemoloji	Nicelik	Paradigma	Yöntembilim

Bilim Olarak Eğitim

Her bilim alanını bir diğerinden ayıran özgün bir farkı vardır. Eğitim biliminin farkı da insanın öğrenmesine yönelik çalışma alanına sahip olmasıdır.

Bununla birlikte eğitimin, sosyal bilimler ile ilgili birçok disiplinin ilke ve kuramlarından yararlanan uygulamalı bir bilim olduğu ifade edilebilir.

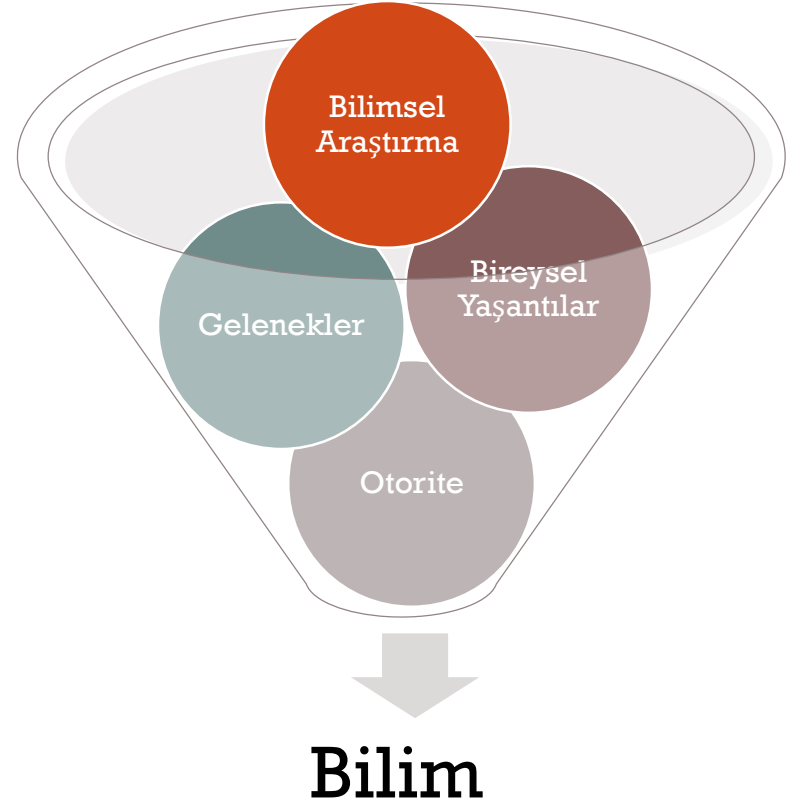


Eğitim Bilimlerinde

Bilimsel Yöntem

Bilimsel yöntem; “Bilimsel bilgi üretmek ya da problem çözmek üzere izlenen genel yol ve bu yolda başvurulmuş yordamların, işlemlerin tümü” olarak tanımlanmaktadır.

Bilgi edinme ve problem çözme kaynakları genel olarak dört sınıfta ele alınmaktadır. Bunlar; ***bireysel yaşantılar, gelenekler, otorite ve bilimsel araştırma*** başlıkları altında açıklanabilirler.



Eğitim Bilimlerinde

Bilimsel Yöntem

Bilimsel araştırmalar gerçekleştirilirken genel anlamda iki yöntembilimden bahsedilmektedir. Nicel ve nitel olarak ifade edilen bu iki yöntembilimin temel amacı ‘gerçeği’ anlamak, açıklamak, yordamak ve denetimli bilgi üretmektir.

Günümüzde doğa bilimlerinde ve sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan nicel yöntembilimde pozitivist paradigmanın etkin olduğu görülmektedir. Nitekim pozitivism, doğa bilimlerinin davranışının algılanmasına ve onun tanımlanmasına temel oluşturmuştur.

Eğitim Bilimlerinde Bilimsel Yöntem

Ancak, yirminci yüzyılın başlarına kadar süren bu durum sosyal bilimler alanındaki gelişimin bir sonucu olarak değişiklik göstermeye başlamıştır; çünkü insani ve sosyal olguların birbirleri ile doğrusallıktan öte bir durumda ilintili olduğu, bilginin oluşturulması ve sunulmasında bir doğruluğun olmayabileceği, yaygın anlamdaki nesnelliğin sorgulanabilir ve algılandığından farklı öğeleri barındırabileceği, özellikle değer bağlamında, tartışılmaya başlamıştır.

Eğitim Bilimlerinde Bilimsel Yöntem

Eğitim bilimlerinde nicel, nitel ya da her iki yaklaşımın bir arada kullanılarak tasarlandığı araştırma yöntemi türleri söz konusudur.

Bunları kısaca aşağıdaki gibi belirtmek mümkündür:

<i>Tarama (survey) araştırması</i>	<i>Meta analiz</i>
<i>Deneyisel araştırma</i>	<i>Etnografik araştırma</i>
<i>Korelasyonel araştırma</i>	<i>Tarihi araştırma</i>
<i>Nedensel karşılaştırma araştırması</i>	<i>Eylem araştırması</i>

Eğitim Biliminin Önemi

Müreffeh bir birey, toplum ve nesil için ‘eğitim’e ayrı bir değer atfedilmesi gerekmektedir.

Bazı toplumlarda eğitimin stratejik bir konu olarak ele alındığını söylemek mümkündür; çünkü her açıdan daha iyi yaşam için düşünen ve üreten insana yönelik gereksinim giderek artmaktadır.

Eğitimin stratejik bilgi üretme gücü ile dengeli ve erdemli insan yapma gücünün birleştirilmesi arzu edilen bir durumdur.

Eğitim Biliminin Önemi

Eğitim,

“Bireyin yaşam için sahip olması gereken ve oluşumunda aktif rol aldığı davranışları yaşam boyu devam eden bir süreçte kazanması”

olarak değerlendirilmektedir.

Eğitim Bilimlerinin Geliştirilmesi

Eğitim bilimlerinde meydana gelen değişim ve gelişmeler eğitim sistemini ve bireyi doğrudan etki altına bırakır.

Bu bakımdan eğitim bilimlerinin geliştirilmesi ve bunun için duyulan gereksinimlerin karşılanması önemlidir.

Bir disiplinin gelişmesi için o alanda uzman ve söz sahibi kimselerin var olması ve sürekliliği sağlayacak biçimde yeni insangücünü yetiştirecek bir mekanizmanın işletilmesi gerekmektedir.

Eğitim Bilimlerinin Geliştirilmesi

Alanında söz sahibi kimselerin yetişmesi, sistem anlayışı içinde planlı ve koordineli biçimde yönetilmesi gereken bir süreci gerekli kılmaktadır.

Yapısı itibariyle eğitim bilimleri diğer disiplinlerle sıkı bağ içerisindedir. Bu durum kendi içinde bütünlüğü sağlamak ve sınırları belirlemek açısından güçlüklerle neden olabilmektedir. Dinamik bir yapı içerisinde eğitim bilimleri disiplini kendisini sürekli biçimde geliştirmelidir. Değişen koşullar bağlamında yeni paradigmlar oluşturmaları ve bunları yeni araştırmalarına konu yapmalıdır.

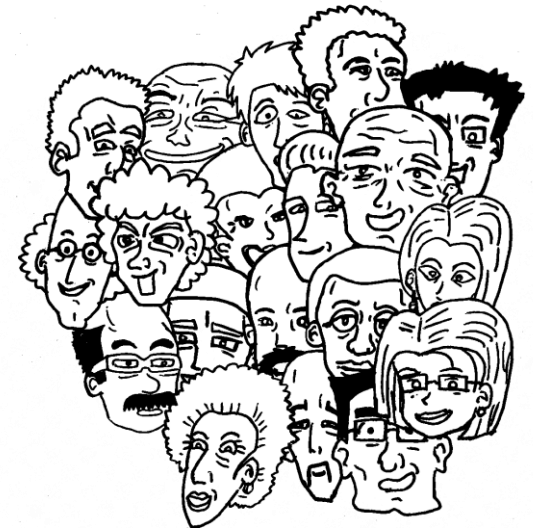
İÇERİK

1. Giriş
2. Eğitimin Sosyal Yönleri
3. Toplumsal Evrim ve Eğitim
4. Eğitimin Toplumsal İşlevleri
 - 4.1. Eğitimin Açık İşlevleri
 - 4.2. Eğitimin Gizli İşlevleri
5. Sosyal Yapı ve Eğitim
6. Sosyalleşme ve Eğitim
7. Sosyal Tabakalaşma ve Eğitim
8. Sosyal Sınıflar ve Eğitim
9. Toplumsal Hareketlilik ve Eğitim
10. Toplumsal Değişme ve Eğitim

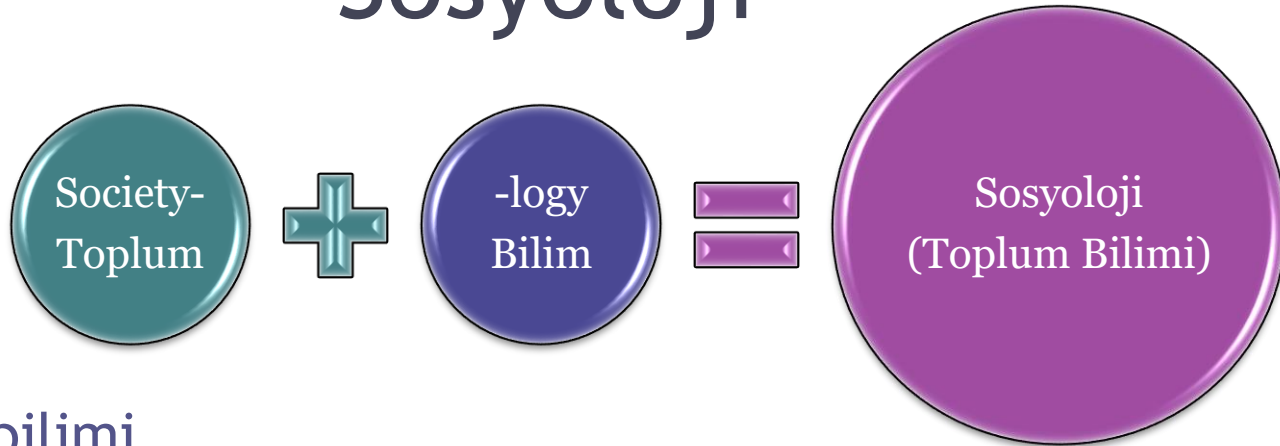
Giriş

İnsanın eğitimle ilişkisi **biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yönden** değerlendirilir.

Biyolojik ve psikolojik özellikler insanın bireysel yönünü vurgularken **sosyolojik yönü daha çok içinde yaşadığımız topluma ve kültüre vurgu** yapar.



Sosyoloji



Toplum bilimi...

Toplumun yapısını ve özelliklerini inceleyen bilim olarak nitelendirilir.

Toplumsal problemleri ve bunların çözüm yollarını araştırır.

Sosyolojinin kısa tarihi

Antik çağda toplum ile ilgili sistematik düşüncüler iki grupta toplanabilir;



1. **Sokrat öncesi dönem:** toplumun oluşturulması ve uzlaşması bir varlıktır (yapaydır). Asıl olan doğadır. Yani doğanın kanunlarıdır. Dolayısıyla toplumsal düzen insanların sahip olduğu güce göre şekillenir.
2. **Sokrat ve sonrası:** Toplum varlık düzeninin doğal bir parçasıdır. Farklı kademe ve mertebelerden meydana gelmiştir. Toplumda kendiliğinden (Tanrı tarafından) oluşmuş bir hiyerarşi vardır.
3. **İbn-i Haldun (1332-1406):** Toplum biliminin adını koymamış olsa da toplumun belirli bir yapıya sahip olduğunu düşünen ve yazan ilk düşünürdür. Sosyolojinin kurucusu olarak kabul edilir.





Saint Simon (1760-1825) - Avrupa Topluluğunun Yeniden Örgütlenmesi Üzerine (1814)

Auguste Comte (1798-1857) - Olgusal Felsefe Dersleri (1829) - Sosyoloji kavramı

Alexis de Tocqueville (1805-1859) - Amerika'da Demokrasi (1835)

Emile Durkheim (1858-1917) - Toplumsal İş Bölümü (1893)

Karl Marx (1818-1883)

Herbert Spencer (1820-1903)

...



***“İlke olarak aşk, temel olarak düzen, amaç olarak ilerleme”
(Comte)***

Sosyolojinin Alanı

Sosyoloji toplum bilimi olduğuna göre toplum içinde yer alan her kurum, her çeşit toplumsal ilişki ve toplumsal olaylar sosyolojinin alanının içerisindedir.

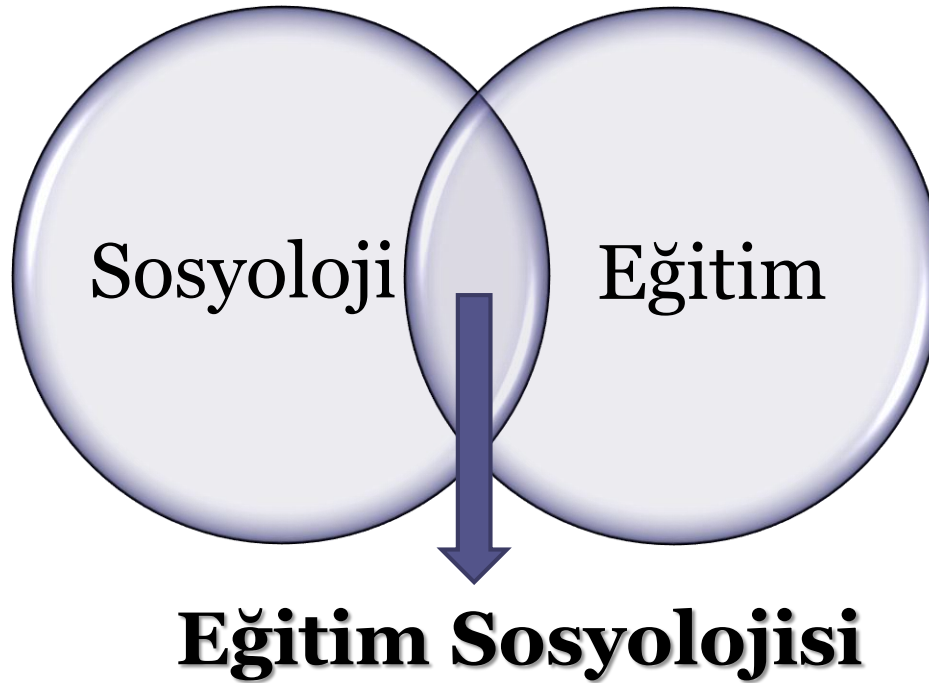
Sosyoloji, toplumu hem **statik** (toplumsal yapı) hem de **dinamik** (toplumsal değişme) özellikleri bakımından incelemektedir.

Sosyolojide çalışılan alan insan ve toplum olduğundan, son dönemlerde kendine ait alt çalışma dallarını oluşturmuştur.

Bilgi sosyolojisi, din sosyolojisi, ahlak sosyolojisi, hukuk sosyolojisi, siyaset sosyolojisi, ekonomi sosyolojisi, kent sosyolojisi, köy sosyolojisi ve **eğitim sosyolojisi** bu alt çalışma alanlarına örnek olarak verilebilir.

Bunlar içerisinde eğitim sosyolojisi eğitim - toplum ilişkilerini irdelemesi açısından önem taşımaktadır.

Eğitim Sosyolojisi



Eğitim sosyolojisi; toplum ve eğitim arasındaki karşılıklı ilişkileri, bağlantıları ve etkilenmeyi inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlanabilir.

Eğitimin Sosyal Yönleri

İnsanlar doğundan ölüme kadar toplum içinde yaşarlar ve bu **toplumun kuralları, değerleri ve adetleri** insanların davranışlarına yön verir.

Toplumu oluşturan aile, din, hukuk, ekonomi, siyaset ve eğitim gibi **kurumlar bireyin sosyalleşmesini** sağlar.

Eğitim gerek bireysel gerekse toplumsal anlamda **davranışların şekillenmesinde** önemli bir paya sahiptir.



Toplumsal Evrim ve Eğitim

Bilinen en ilkel toplumlardan günümüzün en çağdaş toplumlarına kadar bütün toplumların ihtiyaçları doğrultusunda, **kendine özgü bir eğitim anlayışı** olagelmıştır.

Avcılık ve toplayıcılık döneminde avlanmayı ve yenilebilir besinler bulup onları toplamayı öğrenen insanlar, **yerleşik hayata geçince** üretim faaliyetlerinde gelişme göstermeye başlamışlardır. Dolayısıyla eğitimde bu yönde gelişmiştir.

Günümüzde ise **eğitim artık meslek kazandırma** yönüyle daha da önemli bir sosyal kurum haline gelmiştir.

Eğitimin Toplumsal İşlevleri



Toplumun yapısı, ihtiyaçları ve amaçları **eğitimin toplumsal işlevini** tayin eder.

Eğitimin toplumsal işlevi bireyin aile içindeki, okuldaki ve okul dışı hayatındaki ilişkilerin yanı sıra içinde yaşadığı toplumun inançları, değerleri ve politik yapısıyla yakından ilgilidir. Buna göre eğitimin «**açık ve gizli işlevleri**» nin incelenmesinde yarar vardır.

Eğitim çocuğa toplum **değerlerini** ve **toplumsal kuralları**, normları çeşitli yollarla öğreterek, onu **toplumsallaştırmaktadır**.

Eğitimin Açık İşlevleri

- Kültürel birikimi aktarmak
- Sosyalleştirmek
- Yenilikçi ve eleştirel bireyler yetiştirmek
- Eğitimde fırsat ve imkan eşitliğinin yaratılması
- Mevcut siyasal sisteme sadakati sağlamak
- Elit zümrenin (iyi yöneticilerin) yetiştirilmesi
- Ekonomik faaliyetleri yerine getirecek nitelikli bireyler yetiştirmek



Eğitimin Gizli İşlevleri

- Bireylere **sosyal statü** kazandırmak
- **Sosyal ilişki** ve aktivite çevresini genişletmek
- Toplumsal patolojileri/ **yozlaşmayı** önlemek
- **İstihdam alanını** genişletmek
- Çocukların yetişmesinde **aileye desteklemek**
- **Eş seçimine** yardım etmek



Sosyal Yapı ve Eğitim

Sosyal yapı toplumun her türlü faaliyetleri arasındaki etkileşimin oluşturduğu **statik** bir bütündür.

Sosyal yapının unsurları; **fiziki yapı**, **demografik yapı**, **sosyal örgütler**, **sosyal zümreler**, **sosyal kurumlar**, **kültürel öğeler**, **üretim teknolojisi** olarak sıralanabilir.

Eğitim olgusu sosyal kurumların içinde yer alır ve sosyal yapıyı oluşturan diğer tüm unsurlarla etkileşim halindedir.



Sosyalleşme ve Eğitim

Sosyalleşme insanın içinde yaşadığı toplumun özelliklerini birey olarak kendisinde oluşturma sürecidir.

Birey topluma ayak uydurduğu düzeyde ve toplumun bireyi kucaklayabildiği düzeyde sosyalleşir. Bu sayede birey «ben» olmaktan «biz» olmaya doğru ilerler.

Eğitimde bireye sosyalleşme imkanı tanır. Kasıtlı kültürleme süreci boyunca planlı programlı olarak kültür aktarımı yapar.



Sosyal Tabakalaşma ve Eğitim

Sosyal tabakalaşma, toplumu meydana getiren grupların **nüfus, servet, iktidar, ve yaşam stilleri** bakımından farklılaşmalarını ifade eder.

Sosyal tabakalaşma ile eğitim arasında sıkı bir ilişki vardır. **Eğitimi ait olduğu sosyal tabakanın değerini yükseltir.**

Eğitimin sosyal tabakalaşmada **elit zümrenin tekelinde** olması dikkat çekmektedir.



Sosyal Sınıflar ve Eğitim

Sosyal sınıflar, bir toplumda servet, eğitim ve meslek bakımından benzer durumdaki bireylerin bir araya gelmesinden doğan zümreler olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal sınıfları farklı olan bireylerin davranışlarının, tutumlarının ve yaşam stillerinin birbirinden farklı olması bekledik bir durumdur.

Sosyologlar toplumsal sınıfları şu şekilde sıralarlar:

Üst Sınıf: zenginler, işverenler, idareciler

Orta Sınıf: ücretliler, nitelikli işçiler, esnaf, zanaatkar

Alt Sınıf: asgari ücretli, niteliksiz işçi, dar gelirli, işsiz

Sosyal Sınıflar ve Eğitim

Sosyal sınıflar ile eğitim arasında sıkı bir bağ vardır. Hem sosyal sınıflar eğitimi hem de eğitim sosyal sınıfları etkiler.

Sosyal sınıflara göre bireylerin eğitimden yararlanma düzeyleri farklılık gösterir. Üst sınıf bireyler daha iyi eğitim alma imkanı bulurken alt sınıf bireylerin bu şansı oldukça düşüktür. Bu durum sosyal sınıfların eğitimi etkilediğinin göstergesidir.

En alt sosyal sınıftaki birey tüm zor şartlara rağmen okulunu bitirip bir şirket yöneticisi ya da üniversitede rektör olabilir. Bu da eğitimin sosyal sınıfları etkilediğini gösterir.

Toplumsal Hareketlilik ve Eğitim

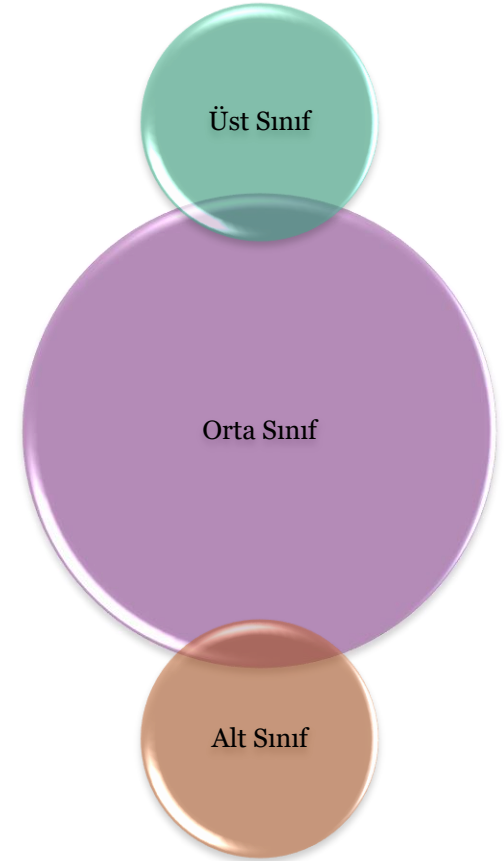
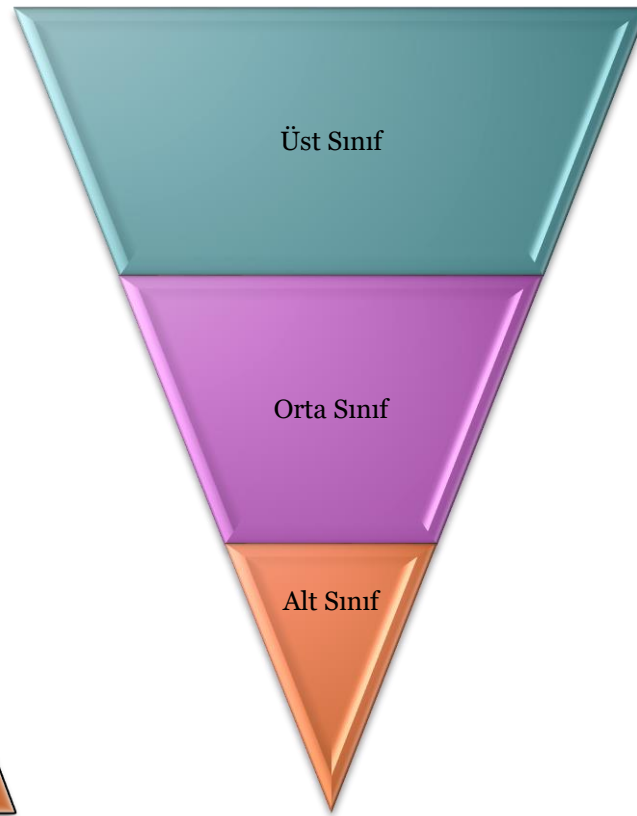
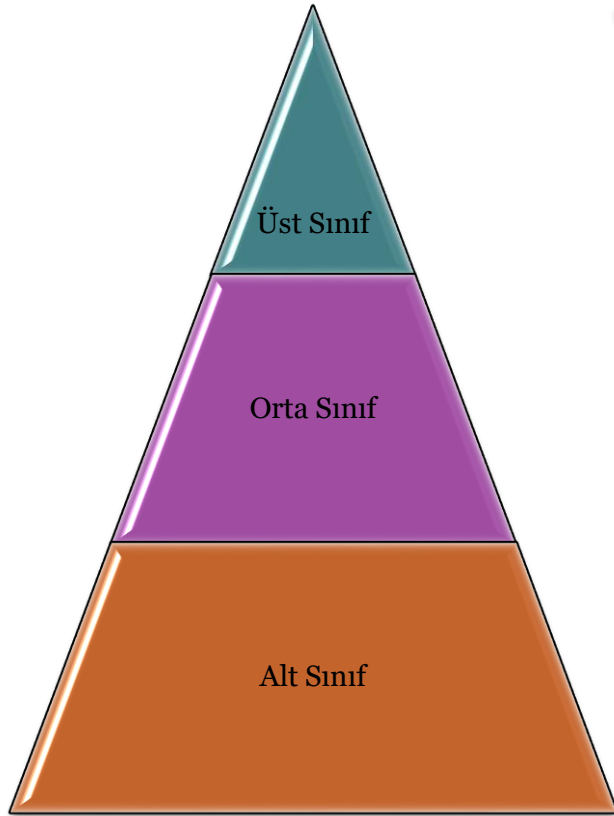
Toplumsal hareketlilik, bir toplumu oluşturan tabakalar arasında grup ya da bireylerin yer değiştirmesidir. Bu durum iki şekilde gerçekleşir.

1. Yatay Sosyal Hareketlilik: bireyin statüsünde bir değişiklik olmaz.

2. Dikey Sosyal Hareketlilik: tabakalar ve sınıflar arası yer değiştirmeyi içerir.



Sosyal Tabakalaşma



Toplumsal Hareketlilik ve Eğitim

- Eğitim hizmetleri bütün toplumu kuşatacak şekilde dizayn edilirse, sadece bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik dengesizlikler ortadan kalkmaz aynı zamanda sosyal sınıflar ve tabakalaşma arasındaki mesafe de azalır.
- Bunun doğal bir sonucu olarak da sosyo-kültürel ve sosyo-politik bütünleşmeye katkı sağlanır.



EĞİTİME GİRİS

1

EĞİTİM VE FELSEFE

FELSEFE NEDİR?



Felsefe sözcüğünün Yunanca aslı φιλοσοφία(philosophía)' dır. İki ayrı sözcükten oluşur. “philo” sevgi anlamına gelir; “sophía” ise “bilgelik” anlamındadır.

“Philosophia” bilgelik sevgisi demektir. “Philosophos (filozof) da, “bilgeliği seven”, “bilgiyi arayan ve ona ulaşmak isteyen” dir.

“Filozof” adını ilk defa Pisagor (mö.570-495) kullanmıştır. Kendine “bilge” yerine bilgelik sevdalısı demiştir.

Diğer insanlarca verilen bilge,zeki,üstat gibi unvanlardansa; ancak bilgelik sevdalısı olabileceğini söylemiştir. Filozof, bilge olmama tevazusunu gösteren kişidir.

«Şunu felsefe sayesinde öğrendim : Başkalarının sadece kanun korkusundan yaptıklarını, emir verilmeden yapıyorum.» Aristoteles

«Felsefesiz yaşamak: sahip olunan bir çift kapalı gözü, açmaya hiç tenezzül etmemektir.» Descartes

«Felsefe, doğruyu bulma yolunda, düşünsel bir çalışmadır.» Platon

«Felsefe kendini bilinçli hale getiren düşüncedir.» Hegel

«Felsefe insanın kendisini tanımasıdır. Felsefe sanatların sanatı, hikmetlerin hikmetidir. Felsefe, insanın gücü yettiği sürece külli-edebi şeylerin hakikatlarını, mahiyetlerini ve sebeplerini bilmektir.» El-Kindi(öl. M.S. 873)

«Felsefe var olmaları bakımından varlıkların bilinmesidir.» Farabi (870-950)

«Nesnelerin hakikatlerini oldukları gibi bilmek ve onların varoluşları ile hüviyetleri konusunda hüküm vermek suretiyle, insan ruhunun olgunlaşmasıdır.» Muyiddin ibn el-Arabi(1165-1240)

EĞİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ

Felsefe, Yunanca sevgi ve bilgi sözcüklerinin birleşiminden oluşan ve insanoğlunun bilgelik yolunu bulmaya duyduğu ilgiye işaret eden bir terimdir.

Felsefe, bireylerin inanç ve değer sistemlerinin oluşmasını sağlayarak, hayatları süresince aldıkları tüm kararları ve yaptıkları tercihleri belirler.

Felsefi düşünceler, filozoflara ya da düşünörlere özgöymüş gibi gözükmesine rağmen, tüm insanlar, kendilerine özgö bir yaşam felsefesi geliştirmektedirler.



EĞİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ

Bir disiplin olarak felsefe, etkili düşünme ve akıl yürütme yoludur.

Felsefe, gerçeği tümüyle ele alıp inceleyen ve bunun sonucunda ulaşılan bilgileri yorumlayan ve sistemleştiren bir uğraş alanı olarak tanımlanabilir.

Bilimde gerçekler, birbirinden ayrı olarak incelenirken, felsefede tüm gerçekler, hangi alana ait olduğu düşünülmeden bir arada ele alınır ve sistemleştirmeye çalışılır.



Bilim, bildiklerimiz;
felsefe ise
bilmediklerimizdir.



FELSEFENİN UĞRAŞ ALANLARI

Felsefenin kendine özgü inceleme alanları vardır.

Eğitimle ilgili olan temel felsefe alanları varlık felsefesi (ontoloji), bilgi felsefesi (epistemoloji) ve değerler felsefesi (aksiyoloji) başlıkları altında incelenmiştir.

Ayrı ayrı ele alınmalarına rağmen, bu disiplinler arasında sıkı bir ilişki vardır.



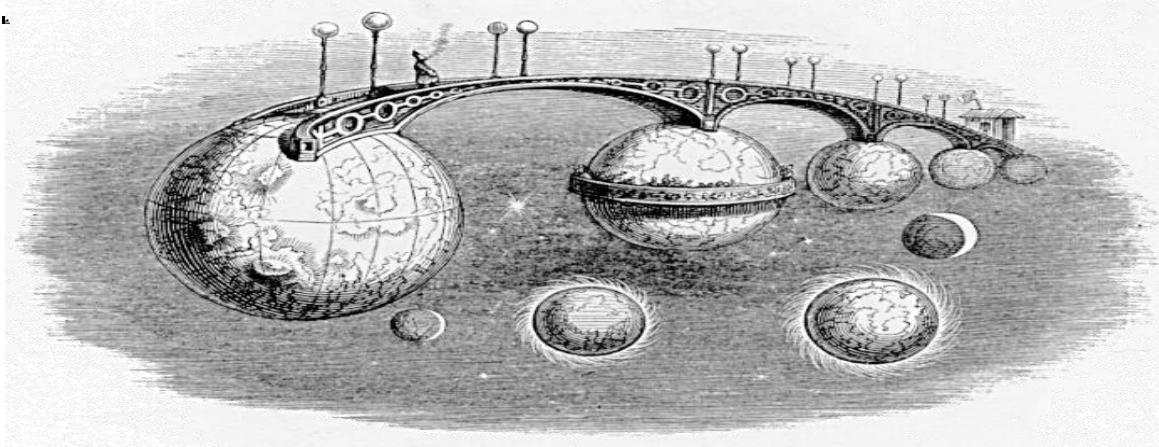
EĞİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ

1) Ontoloji (Varlık Felsefesi)

Varlık felsefesinde '**Gerçek nedir?**' sorusunun yanıtı aranmaktadır.

'Gerçek nedir' sorusunun dışında, insanın neden var olduğu, evren içerisinde ne tür bir rolü olduğundan hareket ederek 'Tanrı, insan, varlık, yokluk vb. nedir?' gibi sorular üstünde yoğunlaşır.

Kısaca varlık biliminin, canlı veya cansız dün, bugün veya yarına ait tüm varlıkların var oluşlarını açıklamaya çalıştığı söylenebilir.



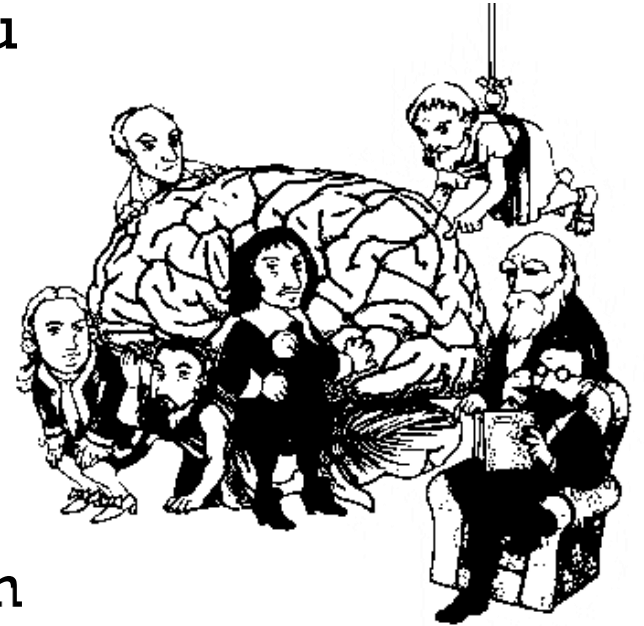
EĞİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ

2) Epistemoloji (Bilgi Felsefesi)

Bilgiyle ilgili soruları ele alan bir felsefi disiplin olup bilginin ne olduğu, kaynağı, doğru, yanlış, bilinmez, mutlak ya da göreceli oluşu, türlerin ne olduğu gibi sorulara yanıt aranmaktadır.

Bilginin yanında, bilme olayının nasıl gerçekleştiğiyle de ilgilenir.

Bilmenin duyular aracılığıyla mı, zihinsel algılamayla mı, yoksa doğuştan gelen birtakım yetilerimiz ya da ilahi sayılabilecek niteliklerimizle mi ilgili olduğunun cevabını aramaktadır.



EĞİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ

3) Aksiyoloji (Değer Felsefesi)

Ahlak felsefesi doğru ve yanlış algısını ahlaki farklılıklara işaret ederek inceler.

Yunanca “ethos” kişilik demektir. Bireyler ve toplumlar arası farklardan yola çıkarak doğru ve yanlışın öznelliği, ahlakiliğin ölçütü, davranışların ve düşüncelerin haklılığı- haksızlığı gibi düşünceler yürütür.

İnsan nasıl davranmalıdır? sorusunu çeşitli durumlarda örneklendirir. İyi- kötü, doğru-yanlış, bilgelik- erdem, suç, adalet gibi sözcükler anahtar kelimeleridir.

‘İnsanların değer yargılarını şekillendiren ve yönlendiren ilkeler nelerdir?’, ‘Bu ilkeler mutlak mıdır, yoksa göreceli midir?’, ‘Değerlerin belirli bir sınırlandırmasını yapmak mümkün müdür?’ gibi sorulara cevap aramaktadır.



EĞİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ

DEĞER FELSEFESİ

Değer felsefesiyle ilgili konular **etik** ve **estetik** olmak üzere ikiye ayrılır.

Etik kavramı, insanın ahlaki değerlerini sorgulayarak, bu değerleri sınıflandıracak temel ölçütlerin neler olabileceğini araştırır.

Ayrıca ahlaklı ve erdemli davranabilmek için bizi yönlendirenin ne olduğunu da araştırır.

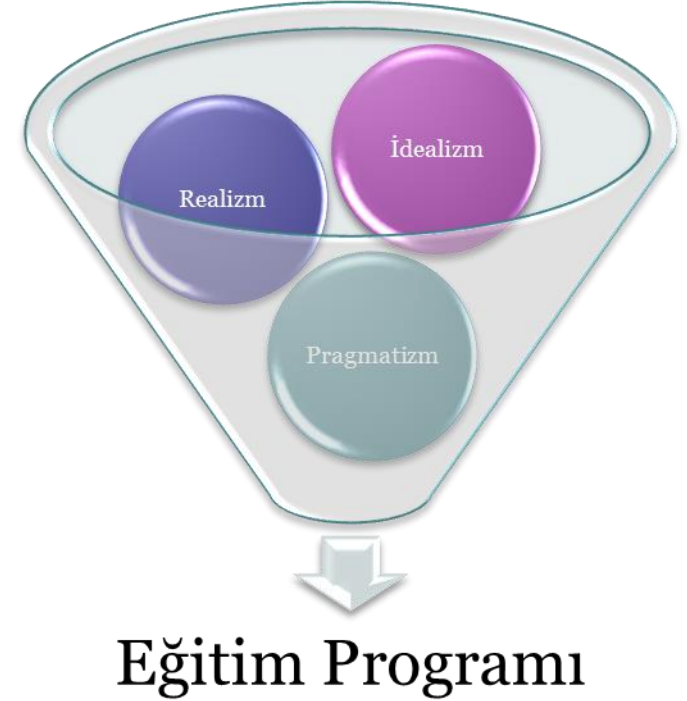
Estetik ise neyin güzel olduğuyla ilgili olarak temel değer yargılarına işaret eder.

FELSEFE VE EĞİTİM İLİŞKİSİ

Bir eğitim programı hangi felsefi görüşe dayalı olarak hazırlanırsa hazırlansın, programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin de eğitim felsefesi çok önemlidir.

Bir öğretmen, kendi yaşam tecrübelerini, mesleki ve kültürel geçmişini, eğitimi, insanlar ve kendisiyle ilgili genel inanışlarını, sınıf içerisinde aldığı kararlara ve uygulamalarına yansıtır.

Bir programın verimli bir biçimde uygulanabilmesi için, programın felsefesi ile öğretmenin eğitim felsefesinin tutarlı olması gerekmektedir.



EĞİTİMDE FELSEFİ AKIMLAR

Eğitim felsefesi, eğitimle ilgili tüm kuram ve uygulamaları bütüncül bir bakış açısıyla ele alarak değerlendiren bir disiplin olarak düşünülebilir.



Bu bağlamda eğitimle ilgili dört temel eğitim felsefesi, **Daimicilik**, **Esasicilik**, **İlerlemecilik** ve **Yeniden Kurmacılık** incelenecektir.

İDEALİZM

İdealizm, varlığın düşünceden bağımsız olarak var olduğunu kabul eden "gerçekçilik", "maddecilik" ve "doğalcılık" felsefe anlayışlarının tam karşı kutbunda yer almaktadır.

Felsefede İdealizm, dünyanın temellendirilmesinde en önemli görevin, bilince ya da maddi olmayan zihne yönelik bir gerçeklik kuramı geliştirmek olduğu düşüncesi üstüne kurulmuştur.

İdealizm anlayışının temelleri Platon'un "İdealar Kuramı" ile atılmıştır.

Gerçekliğin temelde tinsel veya düşünsel olduğunu ileri süren İdealizm, insanlığın en eski ve en etkili düşünce sistemlerinden biridir.

Ana okulunun yaratıcısı Friedrich Froebel (1782–1852), İdealist felsefe üzerine inşa edilen ilk çocukluk eğitiminin yöntemini oluşturmaya çalışmıştır.

İDEALİZMİN EĞİTİMSEL AMAÇLARI

"Var olmak algılanmış olmaktır (çssç çst pçrcipi)"

Öğretme-öğrenme sürecinde öğrencilerin doğuştan getirdikleri yetilerinin farkına varmaları sağlanmalıdır.

Sosyal bir kurum olarak okul, öğrencilere bilmeleri, paylaşmaları ve kişiliklerini belirlemeleri için kültürel mirası oluşturan değerleri öğretmelidir.



İDEALİST BİR EĞİTİM PROGRAMI

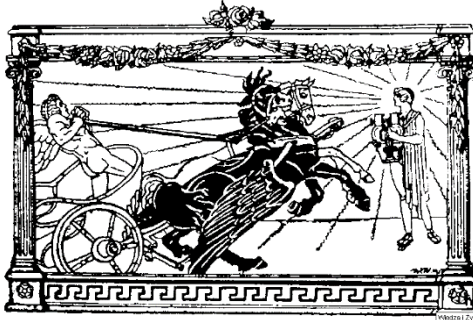
İdealistler, merkezine kavramsal ve düşünsel disiplin doğrularının konulduğu bir müfredat programdan hareket ederler.

Bu çeşitli düşünsel sistemler Mutlak'tan kaynaklanan doğrulara dayalı olup, bunların açıklamasıdır.

Bu düşünsel sistemlerin tümünde kavram, düşünce veya neden bir arada bulunur.

Değer eğitimi, idealist anlayışa göre öğrencinin değerli davranış ve insan modellerini örnek alarak onların üslubunun taklit edilmesi ve sürdürülmesi amacını güder.

Bundan dolayı öğrenciye günümüze dek varlığını sürdüren büyük sanat ve edebiyat eserleri eleştirel bir şekilde açıklanmalıdır.



İDEALİST YÖNTEMBİLİM

Örneklerle anlatmak İdealist yöntemin bir parçasıdır; öğrencilere dersler felsefe, din edebiyat, tarih ve biyografiden seçilen önemli örnekler ya da modellerle anlatılmalıdır. Öğrencilerin her biri değerin kaynağına\özüne ulaşabilsin diye bu modelleri öğrenip, analiz etmeleri sağlanır.

İDEALİST ÖĞRETMEN ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ

Öğretmen-öğrenci ilişkisinde en önemli merkezi rol öğretmenindir. Öğretmen değerlerin taşıyıcısı olmalı, öğrencileri sevmeli ve coşkulu, heyecanlı bir kişi olmalıdır.

İDEALİST EĞİTİMİN İLKELERİ

Eğitim insandaki potansiyeli temellendirme ve geliştirme sürecidir.

Öğrenme, öğrenenin zihnindeki doğruları hatırlaması için uyarılması sürecidir.

Öğretmen bireyselliğin en iyi ve en yüksek ifade biçimi olan değerlerin taşıyıcısı olarak ahlaki ve kültürel bir model olmalıdır.

REALİZM

Realizm, gerçekçilik ana düşüncesini, nesnelerinin var oluşları ve neye benzediklerinin, bizden ve bizlerin onlara ulaşmasından bağımsız olduğu meydana getirir.

Örneğin güneş sisteminde kaç tane gezegenin olduğu, bizim orada kaç tane olacağını düşünmemize, olmasını istememize veya araştırmamıza bağlı olarak değişmez. Yine elektronların veya güç alanlarının var oluşları veya dayandığı temeller, bizim inandığımız teori olmadan da vardır.

Diğer anlatımla Realizm, evrende gözlemcinin bilincinden bağımsız bir gerçeklik olduğu görüşüdür.

Realizme göre dış dünya öznenen bağımsız olarak vardır.



REALİZM' İN TEMEL İLKELERİ

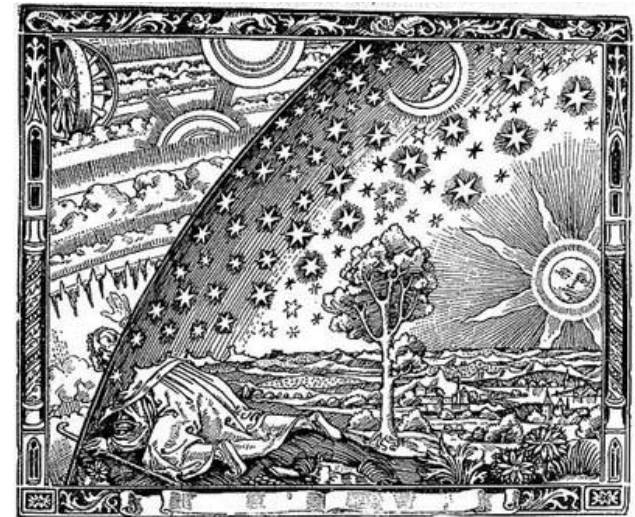
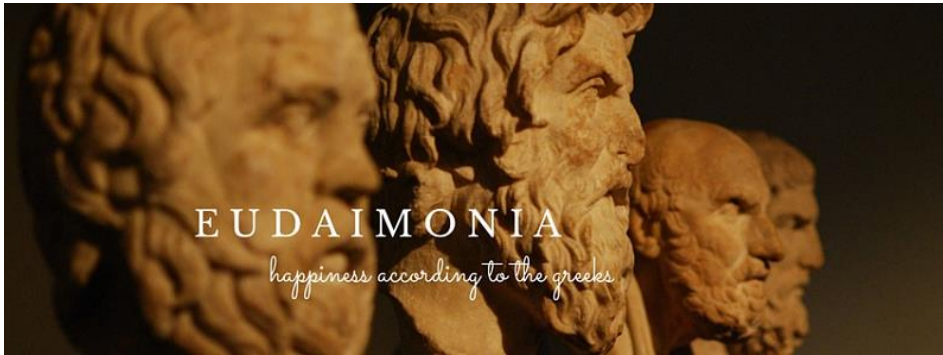
Aristoteles “Politika” adlı eserinde iyi insan ile iyi vatandaş arasında karşılıklı bir ilişki bulunduğundan söz etmektedir ki Platon’da “Devlet” adlı eserinde aynı düşünceden yola çıkmaktadır.

Platon, mükemmel form veya düşüncelerin mutlak dünyası üzerine düşünürken; Aristoteles, doğal ve sosyal olgular dünyasını araştırmak için yaygın gözlem yöntemlerini kullanmıştır. Deneysel gözlem ve araştırmanın sonucunda Aristoteles, Gerçekçilik ve Olasılığın bileşimi olarak tanımlanan Varlık’ı ortaya çıkaran bir metafizik sistem kurmuştur.

REALİZM' İN TEMEL İLKELERİ

Aristoteles'e göre eğitim insanların "Eudaimonia"ya (mutluluğa) ulaşmalarını sağlayan, onları mükemmelleştiren bir araçtır. Liberal veya liberalleştiren bir eğitim insanların zihinlerini mükemmelleştirir.

Mükemmel\tam bir akla sahip insan mükemmel (bütün-tamam) bir insan demektir.



Un missionnaire du moyen âge raconte qu'il avait trouvé le point où le ciel et la Terre se touchent...

NATÜRALİZM

Natüralizm, doğanın tüm gerçeklik olduğu düşüncesinden hareket eder. Doğanın kendisi insanları, insan doğasını ve tüm varlıkları içeren, bunları açıklayan bütünsel bir sistemdir.

Doğalcılığa göre doğanın, nesnel yasalar uyarınca işleyen bir düzeni vardır.

Gözlem ve deneye dayalı bilimler, işte bu yasalar sayesinde doğa ile ilgili her alanda sağlam, kesin bilgilere ulaşabilir.

Doğalcı anlayışa göre gerçek olduğu gibi yansıtılmalı, yaşamın kaba ve bayığı sayılarak ele alınmayan yönleri de işlenmelidir.

Doğalcı anlayışa göre birey, içinde yetiştiği toplumsal ve doğal çevrede biçimlenir.

Ekonomik ve toplumsal baskılar altında ezilen bireyler, içlerinden gelen güçlü dürtülerle hareket ederler.

Alinyazılarını belirleyebilme gücünden uzak olduklarından davranışlarından da sorumlu tutulamazlar.

NATÜRALİZMİN EĞİTİMDE HEDEFLERİ

Eğitimin hedefleri belirlenirken, evrensel düzenin bir parçası olan doğaya ve insan doğasına bakılmalıdır.

Doğayı anlamamanın yolu duyumlardan geçer, duyum gerçekliğe ilişkin bilginin temelidir.

Doğadaki süreçler\oluşumlar yavaş derece-derece ve evrimsel olduğundan eğitimimizin de seyri yavaş olmalıdır.



ROUSSEAU: NATÜRALİZMİN TEMSİLCİSİ



Rousseau

Rousseau'nun “İtiraflar” ve “Emile” de özgürlüğün savunucusu olduğu görülür.

Zorlayıcı öğretmenin otoritesini reddeder; otoriter kişilerle sık sık uğraştığı için genelde bu tiplerden kaçınmıştır.

Emile'in karakter özellikleri, başkasının otoritesinden çok kendisini otorite olarak kabul etmesi ve eylemlerinin faturasını mutlu olarak ya da acı çekerek kendisinin ödemesidir.

Rousseau'nun tiplemesinde öğretmen öğrenciyle birlikte öğrenen özgür bireylerdir.

ROUSSEAU: NATÜRALİZMİN TEMSİLCİSİ

İnsanın zenginleşip, gelişmesi için en iyi dönem olan çocukluk döneminin belli bir aşamasında eğitime başlanmalı,

Doğal özelliklerle donanmış bir çevrede en iyi şekilde yapılacak eğitimle kız ya da erkek çocuklar merakları uyandırılarak düşünmeye ve öğrenmeye hazır hale getirilmeli,

Rahat, özgür bir atmosfer içinde öğrenen çocuk tercihlerinde özgürdür; ama yapıp ettiklerinin sonucundan sorumlu olmalı ve sonuçlara katlanmalıdır.

PRAGMATİZM

Uygulayıcılık, uygulamacılık, pragmatizm, pragmacılık, fiiliyye, faydacılık, yararcılık gerçeğe ve eyleme yönelik olan, pratik sonuçlara yönelik düşünmektir.

William James (1842-1910) tarafından popüler hale getirilmiştir. Onun felsefe ekolünden olanı yapmak, başarmak anlamına da gelir.

Hem iyinin teorisi hem de doğrunun teorisidir. İyinin teorisi olarak faydacılık refahcıdır (welfarist).

İyi en fazla faydayı sağlayandır ve burada fayda zevk, tatmin veya bir nesnel değerler listesine göre tanımlanır.

Bir doğru teorisi olarak ise faydacılık neticecidir (consequentialist).

Doğru hareket bir şeyin uygulanabildiği ölçüde gerçek olduğu savına dayandırılmıştır.

Eğer bir bilgi günlük hayatta işe yarıyorsa o bilgi doğrudur. Yaramıyorsa yanlıştır.



Eski felsefelerin metafiziksel düşüncelerini kabul etmeyen Charles S. Peirce (1839–1914), William James (1842–1910), George Herbert Mead (1863–1931) ve John Dewey (1859–1952) felsefenin uygulamalı insan problemlerine ilişkin çözümlere gereksinimi olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Onlara göre, düşünceler pratiksel sonuçlarına dayanılarak yargılanır; doğru, kesinliği olan bir iddiadır, deneysel bir yargı problem çözümlerine götüren hipotezlerin uygulamasına dayanır, bilimsel bir yöntem izleyen mantık deneysel olup, değerler; etik ve estetik problemler bağlamında yaşanılır.

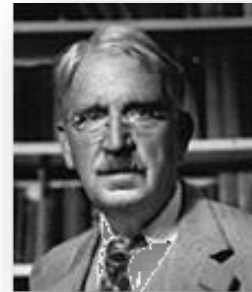
Sonuçlar; tek tek durumların belirli(biricik) niteliklerini taşırlar.



Charles Peirce



William James



John Dewey

JOHN DEWEY: PRAGMATİZMİN BABASI



Dewey

Öğrenmede kişinin deneyimlerini\ yaşantılarını temel alan Dewey çocuğun hazır bilgilerinden hareket eden bir öğretimi tavsiye eder.

1910'da yazdığı “Nasıl Düşünürüz?” adlı eserinde Dewey, problem çözümlerine dayalı deneysel düşünmeyi savunur.

Bilimsel yönetime dayalı bir düşünme ile varsayılan hipotezlerden hareketle sınırları belirli tanımlara varılır.

Dewey'in tanımladığı şekliyle düşünme, problem çözümüne dayalı bir eğitimsel araştırma yöntemidir.

VAROLUŞÇULUK

Psikolojik ve kültürel devinimlerin; bireysel deneyimlerle birlikte var olabileceğini savunan felsefe akımı. Erdemlilik ve bilimsel düşünce birlikteliğinin insan var oluşunu anlamlandırmak için yeterli olamayacağını ve bundan dolayı mevcut birlikteliğin gerçek değer yargıları içinde yönetilen ileri düzey bir ulam (felsefi kategori) olduğu düşünülmüştür.

İnsan yaradılışını anlamlandırma kesin olarak bahsedilen bu otantik gerçeklikle mümkündür.

"Varoluş özden önce gelir." önermesi varoluşçuluğun merkezini oluşturur.



VAROLUŞÇULUĞUN EĞİTİM İLKELERİ

Varoluşçu eğitimciler, grubun yüceltilmesine şüphe ile yaklaşırlar.

Kalabalık insan toplulukları içinde bile insanlar yalnızdırlar ve bazı kaygılar taşırlar.

Bazı grup-merkezli öğretim yöntemleriyle bireyler grupta öyle kaynaşık hale getirilmektedir ki, bireylerin öznellikleri; özgürlükleri zarar görmektedir.

Bir kişi bir gruba özgür istemi ve tercihiyle katıldığında bile kişinin özgür, bireysel tercihlerine çok daha fazla fırsat verilmelidir.

Oysa çoğu grup-merkezli öğretim sistemli okullarda tercihler özgürce yapılmamaktadır.

Grup öğretiminde bireyler tekliklerini bireyselliklerini ortaya çıkaracak yönde teşvik edilmelidirler.

VAROLUŞÇU BİR EĞİTİM PROGRAMI

Öğrencinin aşk, ölüm, acı, özgürlük gibi insanlara ilişkin sorunlara duyduğu ilgi, çeşitli insan durumlarını sergilerken ve görünüşte farklı olan bir dünyadaki özel anlamı yakalarken önemli bir araçtır.

Gerçekten de evrensel ve sürekli olmayan genellemeler tarihsel bir çalışmadan sonuç olarak çıkarılabilir.

Özgürlüğü sınırlayan kurumların, güçlerin ve eğilimlerin farkına vardırır,

Seçme özgürlüğünün ne kadar anlamlı, değerli olduğunu anlatır,

Her bireye kendini belirleme sorumluluğunu ve eylemlerinde kendi varlığına önem vermeyi öğretir,

Anlamlı ve önemsiz tercihler arasındaki farkı gösterir.

TEMEL FELSEFE EKOLLERİNE DAYANAN EĞİTİM AKIMLARI



Daimicilik



İlerlemecilik



Yeniden
Yapılandırmacılık



ESASİCİLİK

Temel İlkeler

- İlk müfredat okuma-yazmayı geliştirecek temel yetileri içermelidir,
- İkinci müfredat tarih, matematik, fen, edebiyat ve dil konularından oluşmalıdır,
- Okulda sistemli bir öğrenme gerçekleştirmek için disiplin gereklidir,
- Hem okulda hem de toplumda meşru otoriteye saygı göstermek öğrencilere bir değer olarak öğretilmelidir,
- Bir konunun ya da bir yetinin öğretilmesinde öğrenenin dikkati ve çabası gereklidir,
- Bu yetenek ve bilgilerin öğretimi konularını iyi bilen ve bunları öğrencilere aktarabilen olgun ve iyi eğitilmiş öğretmenler gerektirmektedir.

DAİMİCİLİK

Temel İlkeler

- Entelektüel bir eğitim
- Klasik eserlerin öğrenilmesine ağırlık veren bir eğitim
- Dünyanın maddi ve manevi gerçeklerini tanıttacak bir eğitim
- Hayatın kopyası değil hayata hazırlayan bir eğitim
- Değişmeyen evrensel bir eğitim

İLERLEMECİLİK

İlerlemecilik, pragmatizmin eğitime uyarlanmış biçimidir. Pragmatizmde değişme, gerçeğin özü olarak görülür.

Bu nedenle de eğitim felsefesindeki ilerlemecilik akımında, eğitimin sürekli bir gelişim içinde olduğu öne sürülür.

Bu bağlamda eğitimciler yeni bilgiler ve çevredeki değişmeler ışığında politika ve yöntemlerini değiştirebilmelidirler.

Eğitimin özü, tecrübenin sürekli olarak yeniden inşa edilmesindedir.

İLERLEMECİLİĞİN TEMEL İLKELERİ

1. Eğitimde aktif öğrenme ön plana çıkarılmalı ve öğrenmeler çocuğun ilgilerine göre şekillendirilmelidir.
2. Öğrenmede “problem çözme yöntemi” esas alınmalıdır.
3. Okul yaşama hazırlık olmaktan çok, yaşamın kendisi olmalıdır.
4. Öğretmenin görevi yönetmek değil, rehberlik etmektir.
5. Demokratik eğitim ortamı; Bunun için de okulda, öğrencilerin kendi kendilerini yönleltmelerine, fikirlerin serbestçe tartışılmasına, okul faaliyetlerinin öğrencilerle birlikte plânlanmasına ve herkesin eğitim yaşantısı sürecine katılmasına imkan sağlanmalıdır.

YENİDEN YAPILANMACILIK

Toplumsal Yeniden-Yapılanmacılar çağdaş toplumun; modern yaşamın ihtiyaçlarına cevap verecek yeni kurum ve değerlere karşı ilgisiz olan insanlar nedeniyle ortaya çıkan çeşitli kültürel krizlerle kuşatıldığını düşünürler.

YENİDEN YAPILANMACILIK

1. Kültürel mirası eleştirel olarak ele almak,
2. Kurumsal sosyal bir reform planlamak,
3. Kültürel bir yeniliğe yol açacak planlı bir eylem geliştirmek,
4. Kuramsal sosyal reform programlarıyla kültürel planı test etmek,
5. Bilim ve teknoloji öncesi döneme ait olguları içeren ahlaksal ve ideolojik kültür aşılmalı; hoşgörülü olmayan, batıl, ayrımcı düşünme biçimleri içeren gelenek ve klişeler belirlenip elimine edilmelidir.



https://www.youtube.com/watch?v=vcZ_riGbkcE

EĞİTİM VE TARİH

Yıldız Teknik Üniversitesi



Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi

Doğu Toplumlarında Eğitim

Batı Toplumlarında Eğitim

Avrupa'da Eğitim

Türk Toplumlarında Eğitim

İslamiyet Öncesi Türklerde Eğitim

İslamiyet Etkisinde Türklerde Eğitim

Batı Etkisinde Türk Eğitimi

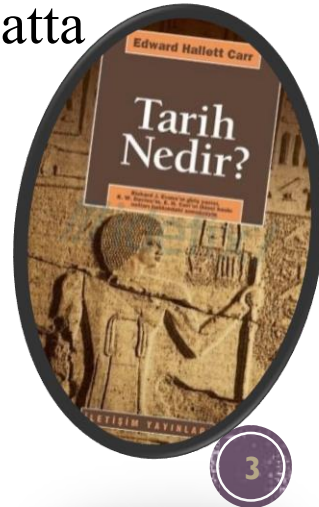
Cumhuriyet Döneminde Eğitim

Osmanlı'dan Cumhuriyete Öğretmen Yetiştirme

Tarih Nedir?

Tarih kelimesinin Batı dillerindeki tüm karşılıkları Grekçe «istoria», «istorien» sözcüğünden gelmektedir (Latince: Historia, İtalyanca: Storia, Fransızca: Histoire, İngilizce: History, Almanca: Historie).

İyonya lehçesinde *bildirme*, *haber alma yoluyla bilgi edinme* anlamlarında kullanılan kelime, Attika lehçesinde *görerek*, *tanık olarak bilme* anlamlarının yanı sıra çok daha geniş bir anlam içeriğiyle fizik, coğrafya, astronomi, bitki ve hayvan bilgisi ve hatta giderek doğa bilgisini kapsayacak şekilde kullanılmıştır.



Tarih, geçmişteki olaylara ait bilgilerin keşfi, toplanması, bir araya getirilmesi ve sunulması bilimidir.

Tarihi bilgi, geçmişteki olaylara ilişkin tüm bilgilerin, olayların vuku bulduğu dönemin şartları göz önüne alınarak, mümkün olduğunca nesnel bir şekilde sunulması ile oluşur.

Tarih, yaşanan olayların bir daha yaşanabilmesi gibi bir olasılık olmadığından diğer bilimler gibi deney ve gözleme dayanamaz.



Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Antik Çağda

Doğu'da

Mısır

Hindistan

Çin

Batı'da

Yunan

Roma

Avrupa'da

Batılı Toplumlarda

Antik Hristiyan

Ortaçağda

Rön.-Reform Ç.

Aydınlanma Ç.

Endüstri Ç.

Türkler'de

İslam Öncesi Dönem

Hun-Göktürk-Uygur

İslam Etkisi Dönemi

Karahanlı-Selçuklu-
Osmanlı

Batı Etkisi Dönemi

İlk Yenileşme D.
Tanzimat D.
Mutlakiyet D.
Meşrutiyet D.

Cumhuriyet Dönemi



Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi

Antik dönemden itibaren eğitim, toplumların yaşam biçiminin etkisinde, başlıca barınma, beslenme, savunma ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak gelişmiştir.

Zamanla daha güçlü toplumsal yapılar oluşmuş, değişen insani ihtiyaçları karşılayabilecek donanımda insan tipini yetiştirmek amacıyla dönemlere göre farklı eğitim sistemi ve kurumları ortaya çıkmıştır.

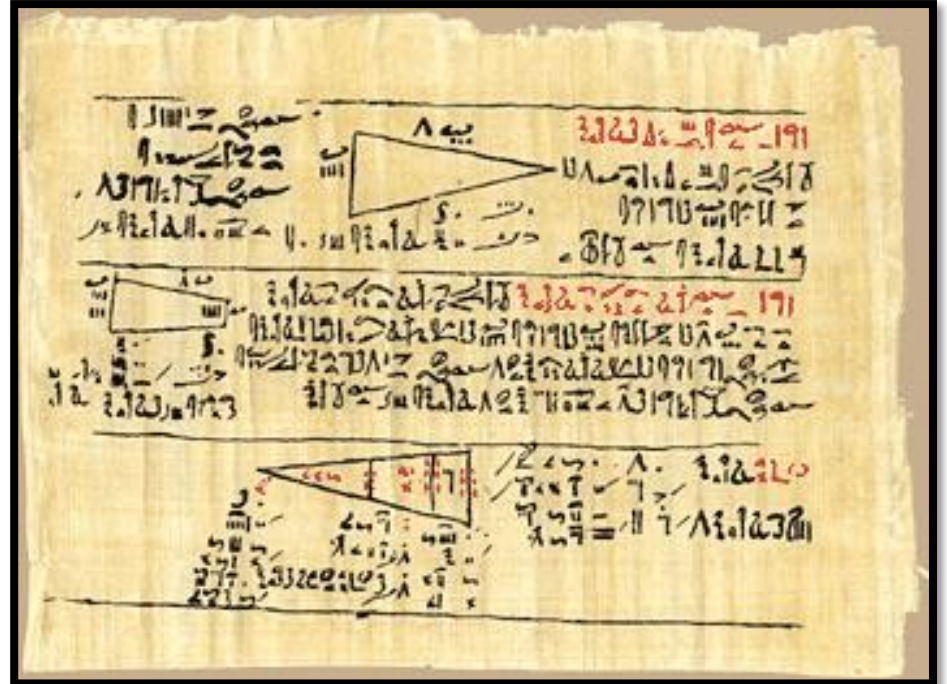
Ana hatları itibariyle benzerlikler gösteren eski dönem eğitim anlayışlarını;

- **Geleneksel Doğu** ve
- **Batılı Eğitim** anlayışı olmak üzere iki boyutta ele almak uygundur.

Doğu Topluluklarında Eğitim

Mısırlılar:

- Nil nehrinin hareketleri esas alınarak takvim oluşturulmuş, astronomi, mühendislik ve hukuk gibi bilimler gelişmiştir.
- Din, eğitimin temel vasıtalarından biri olup, yetiştirilmek istenen model insan, mevcut coğrafi ve doğal koşullarla mücadele edebilecek donanımda, bilgili insandır.



Çinliler:

Eğitim dini inançların, örf ve adetlerin etkisinde gelişmişti. Konfüçyüs’e ait kutsal metinlere dayalı bir eğitim vardı. Eğitimin amacı, “erdemli insan” yetiştirmektir. Yetiştirilmek istenen insan tipi, itaatkar ve ahlaklı insandır.



Doğu Toplumlarında Eğitim

Hintliler:

Kast sistemi, Hint eğitim sistemini de etkilemiştir.

Çocuk, babasının bulunduğu tabakada baba mesleğini sürdür.

Brahman adlı din adamlarının yürüttüğü eğitimde temel amaç; doğa sevgisi kazandırmak ve kast sistemini korumaktır.



Batı Toplamlarında Eğitim

Yunanlılar:

MÖ.1100'lerde Mora yarımadası çevresinde site denilen şehir devletleri şeklinde organize olmuşlardır.

İki önemli site devleti Sparta ve Atina ön plana çıkmıştır.

Toplum, asiller ve köleler şeklinde iki tabakaya ayrılmıştır.

Asillerin eğitimi, jimnastik ve müzik üzerine gelişmiş, savaşçılık, ahlak yüceliği idealinde şekillenmiştir.

Köle eğitimine, daha işlevsel kölelik becerileri kazandırmak esastır.

Eğitimin amacı iyi yurttaş yetiştirmektir.



Batı Toplamlarında Eğitim

Romalılar:

Eğitim, ailenin ve devletin görevi kabul edilmiştir.

Kızlar annelerinin yanında ev işlerinde, erkek çocuklar babalarının yanında çalışmıştır.

Hürlerin çocukları için eğitim söz konusudur ve eğitim Yunanlı pedagog denilen eğitilmiş kölelerce verilmiştir.

Güzel konuşma, bütün sanatların en yükseği kabul edilmiştir.

Eğitimin amacı, “iyi vatandaş yetiştirmek” tir.



AVRUPA'DA EĞİTİM

Antik Hıristiyanlık (325):

Roma'da Hıristiyanlığın kabulüyle kilise önemli bir güç haline gelmiştir.

Esas erdemin dindarlık olduğunu kabul eden Hıristiyanlık, tanrı merkezli bir eğitimi benimsenmiştir.

Geleneksel eğitim devam etmiş, yüksek öğrenim görmek isteyenler Hıristiyanlık esaslarına göre yeniden şekillenen Gramer ve Retorik okullarına devam etmişlerdir.



2. AVRUPA'DA EĞİTİM

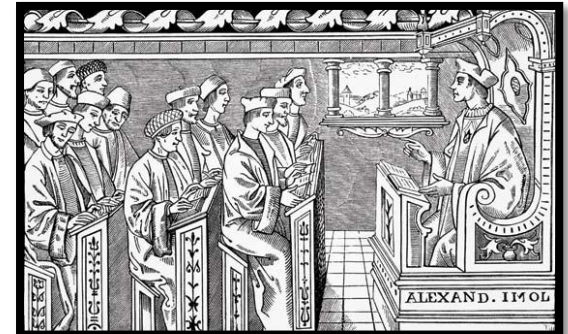
Ortaçağ (5-15.yy):

Dinsel düşüncenin ve geleneksel doğruların eleştirmeden kabul edilmesi esasına dayanan skolastik zihniyet hakimdir.

Gözde eğitim kurumları olan manastır ve piskopos okullarında okuma yazma, Latince dualar ve kilise dogmaları öğretilmiştir.

Şövalyelik eğitimi bu dönemde, haçlı seferleri ile kilisenin hizmetinde kutsal bir amaca bürünmüştür.

12-14.yüzyılda dindar vatandaş yetiştirmek amacıyla kilise okullarının belirli bilim dallarına ağırlık veren fakülteler şeklinde düzenlenmesi ile üniversiteler oluşmuştur.



Rönesans ve Reform Çağı (15-16.yy):

Skolastik anlayışına tepki olarak ortaya çıkan Rönesans, sanat, felsefe ve mimaride antik kültüre yeniden dönüşü ifade eder.

Temel amaç, antik kültürden yeni bir hayat ideali bulmaktır.

Rönesans'ta, özgür ortamda bilim, sanat vb. çalışmalarla “estetik şahsiyetler” yetiştirmek amaçlanmıştır.

Skolastik anlayışın yıkılması, Reform hareketlerini hazırlamış, insanın düşünce yönünden yeniden şekillendirilmesini merkeze alan hümanizm, eğitimin merkezine kilise dogmaları yerine insanı ve akıllı yerleştirmiştir.



Aydınlanma Çağı (17-18.yy):

İngiltere’de ortaya çıkan ve tüm Avrupa’yı saran aklın egemen olduğu bu çağa ‘‘Aydınlanma Çağı’’ denilmektedir.

Kant’ın ‘‘*kendi aklını kullanmak cesaretine sahip ol*’’ sözü, bu çağın parolasıdır.

Aklını özgürce kullanabilen önyargılardan arınmış, model insanı yetiştirmek eğitimin temel amacı olmuştur.

Gözlem ve deneyin önem kazandığı bu dönemde pek çok bilim dalı gelişmiş, sanayi inkılabının temelleri atılmıştır.



Endüstri Çağı:

19. yüzyıl, Avrupa ülkelerinin tarıma dayalı üretimden endüstriye dayalı üretim tarzına geçtikleri bir dönemdir.

Bu dönemde ortaya çıkan sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde ve yoksul halkın yeteneklerinin geliştirilmesinde eğitimden yararlanılmıştır.

Eğitimin amacı; sosyal tabakalar arası dengesizliğin giderilmesi, ekonomik kalkınma ve ahlak yüceliğinin sağlanmasıdır.

O nedenle eğitim kurumlarından, beceri sahibi, sağlam karakterli bireyler yetiştirmesi beklenmektedir.

TÜRK TOPLUMLARINDA EĞİTİM

Türklerin bilinen üç bin yıllık eğitimi, tarihsel süreçte kırılmalara, kulvar değişimlerine uğrayarak, önemli değişiklikler gösterir.

- Bunlardan ilki Müslümanlığın kabulü ile yaşanmıştır.
- Osmanlı döneminde Batı ile münasebetlerin gelişmesiyle ikinci önemli değişim meydana gelmiştir.
- Nihayet Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte eğitim sistemi çağdaş batılı tarzda yeni bir kulvara yerleşmiştir.

Türk eğitim sistemi, birbiriyle ilintili dört evrede incelenebilir.



İslamiyet Öncesi Türklerde Eğitim

Müslüman olmadan önce Türkler tarafından kurulduğu bilinen en önemli devletler;

- Hunlar
- Göktürkler
- Uygurlar

Bunlara “Eski Türkler” de denilmektedir.

Bu devletlerde, yaşam biçimleri, yetiştirilmek istenen insan tipi, eğitim anlayış ve uygulamalarında benzerlikler bulunsa da önemli farklılıkları barındırdıkları görülmektedir.

Hunlar:

MÖ.1000 yıllarına kadar uzanan Hunlar, göçebe ve savaşçı bir topluluk olup eğitimlerini yaşam biçimleri şekillendirmiştir.

Meslek ve savaşçılık eğitimi önemliydi. Eğitimde “Töre” önemlidir.

“Alp” insan tipi önemliydi. Şamanlar din görevlisi ve eğitimcisidir.

Göktürkler(552-745):

Yarı göçebedirler, eğitiminde töre etkili, alp insan tipi önemlidir.

Mesleki eğitim ve savaş eğitime önem verilmişti.

Türklerin tarihi bilinen en eski yazılı belgeleri Göktürk alfabesiyle yazılmış olan “Orhun Anıtları”dır.

Yazının yaygın olması, örgün eğitimin varlığının da kanıtıdır.



Uygurlar(745–840):

Yerleşik hayata geçmiş daha gelişmiş bir medeniyettir.

14 harfli Uygur “Soğd” alfabesi kullanılmış, okur-yazarlık yaygınlaşmış, kâtiplik, bürokratiklik gibi meslekler ortaya çıkmıştır.

Matbaanın, Uygurlar tarafından bulunduğu ileri sürülmüştür.

Kağıt yapımını da bilen Uygurlar basım tekniği ile, günümüze kadar ulaşmış eserler vermişlerdir.

Bunlar Uygurlarda sistemli bir örgün eğitimin varlığını gösterir.



İslamiyet Etkisinde Türklerde Eğitim

Türkler, İslamiyet'ten önce olduğu gibi İslamiyet'i kabullerinden sonra da farklı bölgelerde çeşitli devletler kurmuşlardır.

Bunlar içinde en önemlileri, birbirinin devamı mahiyetinde Karahanlı, Selçuklu ve Osmanlı devletleridir.

Talas Savaşı (751) sonrası Araplarla ilişkilerin artmasıyla Türkler İslam'a ilgi duymaya başlamıştır.

Karahanlıların İslam'ı kabulü (930) ile Müslümanlık Türkler arasında hızla yayılmıştır.

Müslümanlıkla birlikte Türklerin değer anlayışları önemli ölçüde değişmiştir.

Eğitim anlayışları da bu değişimden etkilenmiştir.

Karahanlı, Selçuklu ve Osmanlı'da eğitim, İslami gelenekler etkisinde süregelmiştir.

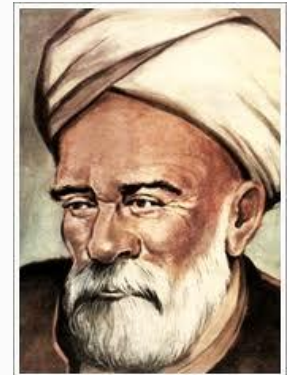
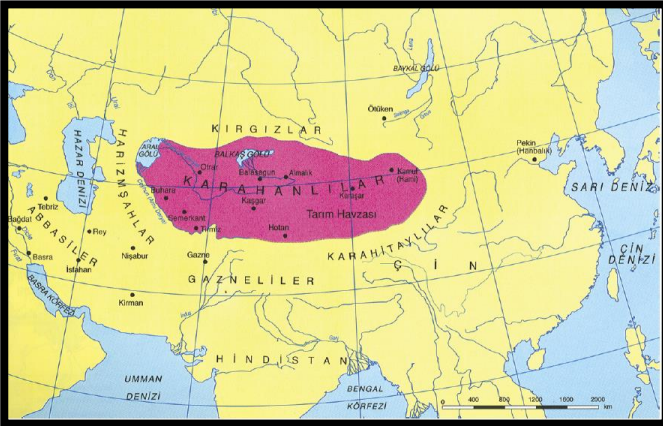
Karahanlılar:

İlk Müslüman Türk devleti olup örgün eğitim kurumları; Sıbyan mektepleri, medreseler, vakıfların desteğiyle yürümüştür.

Çeşitli bilim dallarında öğretimin yapıldığı medreseler sayesinde önemli bilim ve kültür merkezleri oluşmuştur.

Medrese; dini öğretme, eski inançları temizleme işlevi görmüştür

Farabi, İbni Sina gibi önemli bilim adamı ve eğitimciler yetişmiştir



Selçuklular (1040):

Örgün eğitim kurumları; sıbyan mektepleri ve medreselerdir.

“Atabeylik” adında şehzade yetiştirme kurumu, “Ahilik” gibi meslek eğitimi ve ayrıca pek çok yaygın eğitim kurumları vardı.

Medrese giderleri vakıflarca ve devletçe karşılanmış, devlet desteği, bilimi devlet kontrolüne aldığı gerekçesiyle eleştirilmiştir

En önemli medreseler Bağdat Nizamiye medreseleri olup Batıdaki üniversitelerin ilham kaynağı kabul edilirler.

Atabeylik, şehzadelerin savaş ve siyaseti öğrendikleri kurumdur.

Ahi Evran tarafından 13. yüzyılda kurulan Ahilik de Selçuklular döneminde ortaya çıkmış, Osmanlı devletinde de etkili olmuş yaygın bir eğitim kurumudur.

Osmanlılar:

Osmanlı eğitim sisteminin, yapı ve içerik olarak Selçuklu sisteminin devamı olduğu söylenebilir.

Eğitimde etkin olan kurumları;

- Okul öncesini de kapsayacak şekilde basit düzeyde ilköğretimi de içeren sıbyan mektepleri,
- Sadece erkeklerin devam edebildiği orta ve yüksek düzeyde medrese eğitimi,
- Saray erkanının ve devşirmelerden seçilen çocukların üst düzey yönetici olarak yetiştirildikleri saray okulları,
- Askeri eğitime dönük okullar,
- Azınlık ve yabancı okullarıdır.

Sıbyan mektepleri, “mahalle mektepleri” olarak da bilinirler.

- Günümüz okulöncesi ve ilköğretim düzeyindedirler.
- Hemen her caminin yanında, en ücra köye kadar yayılmışlardı.
- Programları görevli hocanın kapasitesine göre değişirdi.
- Hocalar; biraz medresede okumuş veya dini bilgisi olan genellikle mektebe bitişik caminin imamıdır.

Medreseler, genellikle varlıklı kişilerce veya vakıflarca kurulmuştur;

- Devlet bu sistem üzerinde koruyucu ve denetleyiciydi.
- Parasız yatılı ve burslu olan medreseler orta ve yüksek düzeyde eğitim verir, programları düzeylerine göre değişirdi.
- Medreselere sıbyan mektebini bitiren veya eşdeğer bir öğrenim gören erkek öğrenciler alınır, giderleri vakıflarca karşılanırdı.
- Belirli bir öğretim süresi yoktu ve ders geçme sisteminin uygulandığı bu kurumlarda amaç belli kitapları öğrenmekti.
- Genellikle akli, dini-hukuki bilimlerin okutulurdu, Fatih ve Kanuni devirlerinde zirve yapmıştı.

- Fatih zamanında “*Fatih Külliyesi*” içinde “Tetimme” denen orta ve “Sahn” denen yüksek düzeyde medreselerde dini ilimler yanında felsefe, matematik gibi akli ilimler okutulmuştu.
- Kanuni zamanında “*Süleymaniye Külliyesi*”nde orta ve yüksek düzeyde medreseler ve tıp öğretimi veren medreseler vardı.
- Medrese hocalarına müderris denirdi ve Müderrislik en saygın mesleklerden biriydi.
- 16. yüzyılda bozulmaya başlayan medreselerin bozulma nedenleri arasında; siyaset, ayrımcılık, ezbercilik önemlidir.



Topkapı Sarayında “*Şehzadegan*” ve “*Enderun*” mektepleri vardı.

- Şehzadegan mektebi, şehzadelere mahsus olup Enderun mektebinde Hristiyan Osmanlı vatandaşlarından devşirme yoluyla seçilen yetenekli çocuklar eğitilirdi.
- En üst düzeyde eğitim veren Enderun’un kurucusu Fatih olup dünyada yeteneğin eğitildiği ilk ve tek eğitim kurumudur
- Enderun’da başta sadrazamlar olmak üzere devletin üst düzey bürokratları ve en önemli devlet adamları yetişmişti.

Tophane, *Tüfekhane*, *Kılıçhane* gibi askeri amaçlı kurumlar ile savaşlarda marşlarla orduya moral destek sağlayan bandonun yetiştirildiği *Mehterhane* gibi askeri amaçlı kurumlar vardı.

Fethinden sonra Fatih'in Rum, Ermeni ve Yahudilere tanıdığı inanç ve ibadet serbestisi Azınlık ve yabancı okullarını ortaya çıkarmıştır.

- Bu azınlıklar ibadethaneleri yanında dini eğitim yapmak amacıyla azınlık okulları oluşturmuşlardır.
- Kapitülasyonlarla başlayan ekonomik ve hukuki ayrıcalıklar eğitim alanına taşınmış, bundan yabancı okullar doğmuştur.
- Bilinen en eski yabancı okul, Fransız rahiplerin 1583'te açtığı Saint Benoit okuludur.



Saint Benoit Lisesi, Karaköy İstanbul 2008

Batı Etkisinde Türk Eğitimi

Duraklamaya neden olan sorunların çözümünde medrese yetersiz görüldüğünden Osmanlı'da batılılaşıma çabalarının eğitimde ilk uygulamaları 18. yüzyılda başlar.

Medreseyi hedef alacak bir yenilenmenin başarı şansı yoktur.

O nedenle, askeri okullarda yenilenme adına başlatılan batılılaşıma çabaları, Tanzimat'la getirilen yapısal yenilikler ve sivil eğitimin Batılılaştırılması ile sürdürülmüştür.

Mutlakıyet ve Meşrutiyet'te eğitimde batılılaşıma çabaları sürdürüldü.

Batı Etkisinde Türk Eğitimi

Böylece geleneksel eğitim kurumu olan medrese kendi haline bırakılarak Osmanlı toplumunu sosyo-kültürel bakımdan batıya yaklaştıracak yeni kurumlar oluşturuldu.

Çok amaçlı ve çok başlı eğitim sisteminin yürürlükte olduğu bu dönemde genelde üç tür okul sisteminden söz edilebilir.

- geleneksel okullar olan medreseler ve sıbyan mektepleri,
- Batılı tarzda ve devlete bağlı olarak açılan iptidailer, rüşdiyeler, idadiler ve askeri okullar,
- çeşitli azınlık cemaatlerine ve yabancı misyonlara bağlı okullar.



İlk Yenileşme Dönemi(1776-1839):

Osmanlı'da, bir dizi yenilgiler üzerine öncelikli olarak askeri eğitim alanında bazı yeniliklere gidilmişti.

Eğitimde yenileşmenin askeri alanda başlamasının başlıca nedenleri arasında;

- savaşlardaki yenilginin iyi yetişmemiş subaylara bağlanması ve
- medresenin yenileşmeye karşı çıkma ihtimali gösterilebilir.

Batılı tarzda açılan ilk askeri eğitim kurumları mühendishanelerdi.

- Bunlardan ilki; *Mühendishane-i Bahr-i Hümayun* (1776) adında askeri deniz okulu,
- ikincisi *Mühendishane-i Berr-i Hümayun* (1795) adıyla kurulan askeri kara okuluydu.
- Buralarda gemi, inşaat öğretimi, topçuluk, istihkam, haritacılık eğitimi verilmekteydi.
- *Tıphane-i Amire ve Cerrahhane-i Mamure* (1827) askeri tabip yetiştiren, *Mekteb-i Harbiye* (1834) ise harp okulu anlamındaki diğer askeri okullardı.
- *Mızıka-i Hümayun Mektebi* (1834) 1826'da kapatılan “Mehterhane”nin yerine kurulmuştu.

Askeri öğrenciler, temel eğitimden sonra tahsilin ikmali için Avrupa'ya gönderilmektedir.

Tanzimat sonrası askerlik dışında çeşitli alanlarda Avrupa'ya öğrenciler, nitelikli işçi ve usta yetişmesi amacıyla çeşitli mesleklerde çıraklar gönderilmişti.

Osmanlı'da ilköğretimin zorunluluğuna ilişkin ilk yasal belge II. Mahmut'un 1824 tarihli fermanıdır.

- Fermanla, temel eğitimini tamamladığını belgelemeyen çocukların çalıştırılması yasaklanmış, buna uymayanların cezalandırılacağı belirtilmiştir.

Sivil memur yetiştiren Rüşdiye Mektepleri de bu dönemin sonunda (1839) açılmıştı.

Tanzimat Dönemi (1839-1876):

Rüşdiye mektepleri açılmış, “Usul-i Cedit” adıyla ders araç ve yöntemleri konusunda yenileşmeye gidilmiş, Rüştiyelere öğretmen yetiştirmek amacıyla 16 Mart 1848’de Darülmuallimin açılmıştır.

Maarifi Umumiye Nezareti(1857) kurularak eğitim sistemi ilk, orta ve yüksek öğretim şeklinde düzenlenmiştir.

Darülmuallimin mezun verdikçe taşrada da rüştiyeler açılmaya başlamıştır (1853). Lise düzeyindeki okullar, idadiler ve sultanilerdir.

1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesiyle her mahalle ve köyde en az bir mektep bulunması, okul çağındaki kız-erkek tüm çocukların devamının zorunlu tutulması gibi yenilikler gelmiştir.



Tanzimat Dönemi(1839-1876):

Zorunlu ilköğretim 1876 tarihli Kanun-i Esasi’de yer almıştır.

Cevri Kalfa (Sultanahmet) Kız Rüştîyesi (1859) kızlar için açılan ilk rüştiyedir. Kızlar için öğretmen yetiştiren kurum olan Darülmuallimat 1870’te açılabilmiştir.

Öğretmen yetersizliği nedeniyle taşrada kız rüşdiyeleri bu tarihten itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır.

Yüksek öğretim alanında ilk girişim 1863’te Darülfünun’un kurulmasıyla gerçekleşmiş, bu kurum, çeşitli sebeplerle defalarca kapanıp açılmıştır.



Mutlakıyet Dönemi (1876-1908):

Bu dönemde mesleki eğitime önem verilmiş, çeşitli alanlarda pek çok eğitim kurumu açılmıştır.

1894'ten itibaren ülke çapında eğitim istatistiklerinin ve 1898'den itibaren de *Salnameler* yayınlanmıştır.

Yetiştirilmek istenen insan tipi Osmanlılık ve İslamcılık idealine bağlı, padişaha itaat gösteren, dindar insan tipi idi.

Maarif Nezaretine bağlı *Mekatib-i İptidaiye* denilen yeni okullar açılmış, 1882-1890 yılları arasında rüştiyeyi de içine alan idadiler yaygın olarak taşrada açılmıştı.

Mutlakıyet Dönemi(1876-1908):

1902’de illerdeki yatılı idadiler ziraat, ticaret ve sanayi şubeleri kurularak, çok amaçlı liselere dönüştürülmüşlerdir.

Özel eğitimde ilk ciddi girişimler bu dönemde olmuş, engelliler için eğitim kurumları açılmıştır.

1881’de kapanan Darülfünun, 1900’de Mekteb-i Mülkiye binasında yeniden açılmış, daha önce kurulan Tıbbiye ve hukuk mektepleri de Darülfünun’a bağlanmıştır.

II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1918):

Batı'da gelişen eğitim akımları Türk eğitimciler tarafından dikkatle izlenmiş, uygulanmamış olsa da Cumhuriyet dönemi için önemli tecrübe birikimi ve ilham kaynağı olmuştur.

İlk öğretmen örgütü de bu dönemde kurulmuş, ilk resmi anaokulu açılmış fakat yetişmiş muallime bulunmadığı için ihtiyaç, Ermeni ve Yahudi muallimelerle karşılanmıştır.

İlköğretim zorunluluğuna, 1913'te çıkarılan yasayla “*devlet okullarında parasız*” olduğu hükmü eklenmiştir.

II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1918):

İptidai ve rüştiyeler, Mekatib-i İptidaiy-i Umumiye adıyla birleştirilerek ilköğretim 6 yıl olarak düzenlenmiş, lise düzeyindeki idadiler, sultaniye olarak değiştirilmiştir.

1911’de açılan ilk kız idadisi de İstanbul İnas Sultanisi adını almıştı. Sultanilere 1922’de lise adı verilmiştir.

Balkan Savaşları’ndan sonra *Türkçülük* idealine bağlı insan tipinin yetiştirilmesi önem kazanmıştır.

Azınlık ve yabancı okulları da bu dönemde sağlanan özgürlüklerle, yıkıcı faaliyetlerini artırarak sürdürmüşlerdir.

Cumhuriyet Döneminde Eğitim

Cumhuriyet idealine göre yeni bir neslin yetiştirilmesi amacıyla eğitim hareketlerini ve inkılapları başlatılmıştır.

Kurtuluş Savaşı'nın yoğun olduğu 1921'de toplanan Maarif Kongresi, alınan önemli kararların yanında, istiklalin tekrar kazanılacağına olan inancı pekiştirmiştir.

3 Mart 1924'te 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile çok başlı bir yapıya sahip eğitimin, Maarif Vekaleti çatısı altında birleştirilmiş, azınlık ve yabancı okullar kontrol altına alınmıştır.



Eğitim laik bir yapıya kavuşturulmuş,

1928’de Latin harfleri esas alınarak yeni Türk alfabesi oluşturulmuştur.

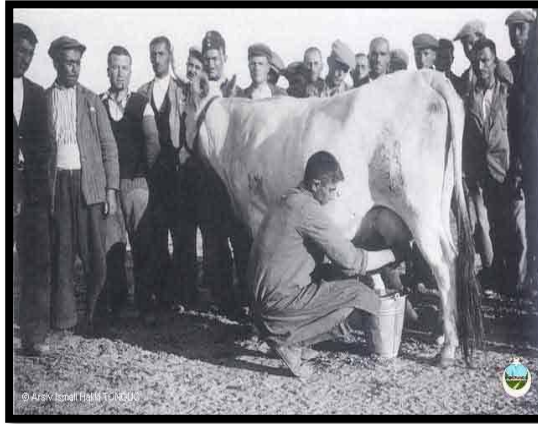
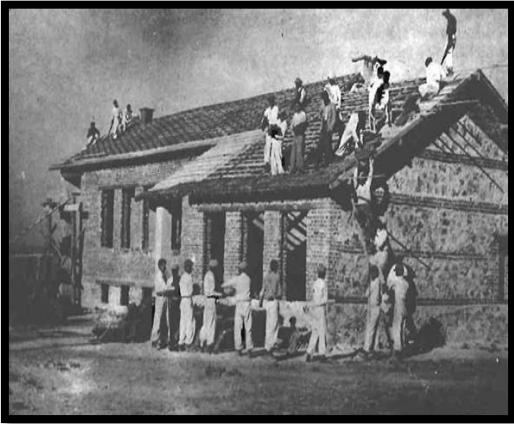
Halkın hızla okuma-yazma öğrenmesi ve yeni Cumhuriyetin ilkelerine göre insan yetiştirilmesi için Millet Mektepleri, Halk Evleri, Gece Okulları gibi kurumlar oluşturulmuştur.

Okulöncesi:

- II. Meşrutiyetle başlayan okulöncesi eğitimi, imkan ve kaynakları ilköğretime aktarıldığından Cumhuriyet döneminde 1950’li yıllara kadar gelişme gösterememişti.
- 1950 sonrası bu kurumlar, yeni programlarla canlandırılmıştır.

İlköğretim:

- Ekonomik sıkıntılar ve öğretmen yokluğu yüzünden ilköğretimde, hedeflenen başarı sağlanamamış,
- 1936’da “eğitmenlik” uygulaması da sorunu çözmemiş, köylerin eğitim sorununu çözmek için 1940’ta kurulan *Köy Enstitüleri*, Türk okul sistemi içerisinde oldukça farklı bir deneyim olmuştur.



–İlköğretime ilişkin önemli düzenlemelerden birisi 1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunudur.

–Bu kanunla zorunlu ilköğretim; 5 yıllık ilkokul ve 3 yıllık ortaokul şeklinde 8 yıla çıkarılmış ve 1981-1982 öğretim yılında deneme uygulamasına başlanılmıştı.

–18 Ağustos 1997 tarihinde 4306 sayılı yasa ile zorunlu ilköğretim tüm ülkede kesintisiz ve 8 yıl olarak uygulanmaya başlamıştı.

Ortaöğretim:

- Ortaöğretimde de gelişmeler olmuş, 1940’ta bazı liselerde Latince dersi konulmuş, 1951’de İmam-Hatip Okulları açılmıştır.
- 1955’ten itibaren, “kolej” denilen, birçok dersin yabancı dille okutulduğu liseler kurulmuş, bu okullar 1975’ten sonra *Anadolu Lisesi* adını almıştır.
- 2005-2006 öğretim yılında liseler 4 yıla çıkarılmıştır.

Yükseköğretim:

- Cumhuriyet döneminde Darülfünun'un geliştirilmesi çabaları beklenen başarıyı sağlayamamıştır.
- A.Malche raporu esas alınarak Nazilerden kaçan öğretim üyelerinin katkılarıyla 1933'te üniversite reformu yapılmıştır.
- Mevcut öğretim üyelerinin çoğunun görevine son verilerek Darülfünun, *İstanbul Üniversitesi*'ne dönüştürülmüştür.
- 1981 yılında 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu ile tüm yüksek öğretim kurumları üniversite çatısı altında toplanmıştır.
- 1982 Anayasası ile vakıfların da üniversite kurabilmesinin yolu açılmıştır.
- Günümüzde Türkiye'de 193 üniversite bulunmaktadır.

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

Türkiye’de çağdaş anlamda öğretmen yetiştirme konusunda ilk önemli girişim Fatih döneminde Ayasofya ve Eyüp medreselerinde sıbyan mektebi öğretmeni olacaklar için genel medreselerden farklı bir program öngörülmüştür.

Öğretmen yetiştirmede ikinci adım Tanzimat döneminde yeni kurulan rüştiyelerde görevlendirmek üzere, batılı anlamda öğretmen yetiştirecek ilk öğretmen okulu olan Darülmualimin, 16 Mart 1848 tarihinde İstanbul’da açılmıştır.

Bu okulun, Ahmet Cevdet Efendi tarafından 1851 yılında hazırlanan ilk nizamnamesi, öğretmenliğin saygınlığı açısından önemli bir belgedir.

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

Nizamname, öğretmenlerin yetiştirilmesinden istihdamına kadar, günümüz açısından örnek alınacak ilkeler içerir.

Kız okullarına kadın öğretmen yetiştirmek için 1870 tarihinde Darülmuallimat açıldı.

Öğretmenlik için bir başka kaynak Mülkiye mektebi olmuş, çok sayıda mülkiye mezunu maarif müdürlüğü, idadilerde müdürlük, öğretmenlik ve diğer eğitim hizmetlerini üstlenmişlerdir.

Cumhuriyet döneminde öğretmen ihtiyacını karşılamada sürekliliği bulunmayan çeşitli uygulamalara başvurulmuştur.

İlkokul öğretmeni yetiştirmeye dönük ilk girişim 1926'da kurulan ve başarılı olamadıkları gerekçesiyle 1932'de kapatılan Köy Öğretmen Okulları'dır.

Küçük köyler için öğretmen yerine eğitimci yetiştirilmesi amacıyla 1936-1946 yılları arası Köy Eğitim Kursları düzenlenmiştir.

Büyük köyler için 1937'den itibaren Köy Eğitim Yurtları açılmış, 1940'ta çıkarılan bir yasayla bu kurumlar "Köy Enstitüsü" adını almıştı.

1953'te yeniden düzenlen bu kurumlar İlköğretmen Okulları'na dönüştürülmüşlerdir.

Ortaöğretim için 1946'dan itibaren Eğitim Enstitüsü adıyla yeni bir okul açılmış, bu kurum kısa sürede yaygınlaşarak en önemli öğretmen kaynağı olmuştur.

Mektupla Öğretmen Yetiştirme(1974),

Hızlandırılmış Programla Öğretmen Yetiştirme(1977) gibi kısa süreli, sorunlu denemeler yapılmıştır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda öğretmenlerin yüksek öğretimde yetiştirilmesi hükme bağlanmıştır.

İlköğretmen okulları, 1974 yılında *Öğretmen Lisesi*'ne dönüştürülmüş;

- ilkokul öğretmenliği için iki yıllık,
- ortaokul ve lise öğretmenliği için üç yıllık Eğitim Enstitüleri kurulmuştur.

Bu kurumlar 13 Temmuz 1992’de çıkan 3837 sayılı kanunla *Eğitim Faköltesine* dönüştürölmüşlerdir.

Bu faköltelerde, ilköğretim ve orta öğretime öğretmenler yetiştirilmektedir.

Günümüzde YÖK oluruyla Eğitim Faköltelerinde, Pedagojik Formasyon Programı adı altında ortaöğretime öğretmen yetiştirme uygulaması da devam etmektedir.